

előretölt

helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvétel

2022. augusztus III. évfolyam 8. szám

4

Csáky Pál - Hogyan nyertem meg a thermopülai csatát

6

Aich Péter - A teakészlet balladája

11

Balogh Ildikó - Jeges nyár

14

Kovács Kitti - Monokróm

Nem tudjuk,
hova is futunk,
nem tudjuk, hova is
menekülünk,
de futunk valahon-
nan – valahova,
mindig csak
rohanunk.

(Petőcz András)

vezérvess

Mihályi Molnár
László

Egyszer,
talán...

Egyszer majd mi is
hazatérünk
és akkor nekünk is
lesz majd hazánk
amilyen mindig
megilletett minket
ahová megszült
jó anyánk
ahol a szó
amit ő adott
ahol a dal
mit ránk hagyott
ahol a táj
mi bennünk él
feltámad újra
mint a szél
és betölti ismét
a szemhatárt

hogymondhassuk végre
kik vagyunk
mert ez itt az otthonunk
hazánk

Lapszámunkat Szukukálek Lajos legújabb kiállításának fotóival illusztráltuk

fordulópont

A SZERENCSE FIAI

Mi, magyarok, a szerencse fiainak, Isten kegyeltjeinek mondhatjuk magunkat. Persze tudom, ha végigtekintünk történelmünk folyásán, számos periódus alkalmas a fenti kijelentés cáfolatára. Ám mindent egybevetve, ha őszinték akarunk lenni magunkhoz, nem mondhatunk mást. Történelmünk lényegesen nagyobb részét fedi homály, mint amekkora a nap-sütötte sávra esik, de mivel az emberi tapasztalat szerint minden mindennel összefügg, a ködök ködének mélyén, valahol Ázsiában is életrevaló, talpraesett nép lehettünk.

Mert hát a köd népei közül nem mindenki ért ki a fényre. Mi igen.

A hosszú ázsiai előjáték után Európában is letettük a névjegyünket (ennek nem mindenhol örültek), és ezer évvel ezelőtt egy olyan államnak raktuk le az alapjait, amelyre a nálunk nagyobb múltú és született európai népek azóta is kénytelenek odafigyelni (ennek nem mindenhol örülnek). Alapító szent királyunknak ebben múlhatatlan érdemei vannak. Mert térben könnyű egy országot gyarapítani, új és újabb tartományokkal kiterjedtté tenni. Ehhez csak

fegyverek kellenek, elegendő férfú, és elegendő erő a férfú karokban. De időben is kiterjeszteni egy országot – itt kezdődik az államférfi! És ez az ország, ha megfogyatkozva is, ha időnként térdre kényszerítve is, de immár ezer éve áll. Kiállta az idő próbáját.

István tudta, hogy nem elegendő megvonni a határokat, legyőzni az ellenséget, és hadakkal megrakni a várakat. Attól még egyetlen terület sem lesz ország, pláne nem haza. Azzá csak a test, a lélek és a szellem együttes munkája teszi. Ezért hát törvényt adott neki és hitet.

Nem véletlenül beszéltünk isteni csodáról fentebb. Hogy a szent király nem csupán mában és holnapban gondolkodott, jól mutatják a fiához, Imre herceghez írott intelmei. Nézzünk körbe a térségben: találunk még egyetlen uralkodót is a környékünkön, aki a XI. században rendszerbe foglalt útmutatót hagyott volna hátra népének, amelyben a szó szoros értelmében megnyitotta az utat a jövő felé? Na, ugye? Mondom én, hogy a szerencse fiai vagyunk. Volnánk. Mert azért bizonyos időközönként végigsöpör rajtunk a nemzeti elmúlás lélek-

pusztító, megbetegítő gondolata.

Talán egy figyelmesebb újraolvasás során megtalálhatnánk az ellene való orvosságot is. István ugyanis a megmaradás alapjaként egyértelműen a hit megtartását nevezi meg. Ezt követi az egyház megőrzése, a köztünk és Isten között közvetítő papság megbecsülése. Hogyan is állunk manapság e kérdésekkel? Hiszünk még Istenben és az ő parancsolataiban? Megőriztük az egyházat, megbecsüljük a papságot?

Tehát a gyógyszer megjelenne. Kérdés: a beteg be akarja-e venni?

Lakatos Mihály

évforduló

SZÉLJEGYZETEK – ELSZELELT IDŐKHÖZ 1.

Tóth László

Hommage Nemes Nagy Ágnes 100 – Fábry Zoltán 125

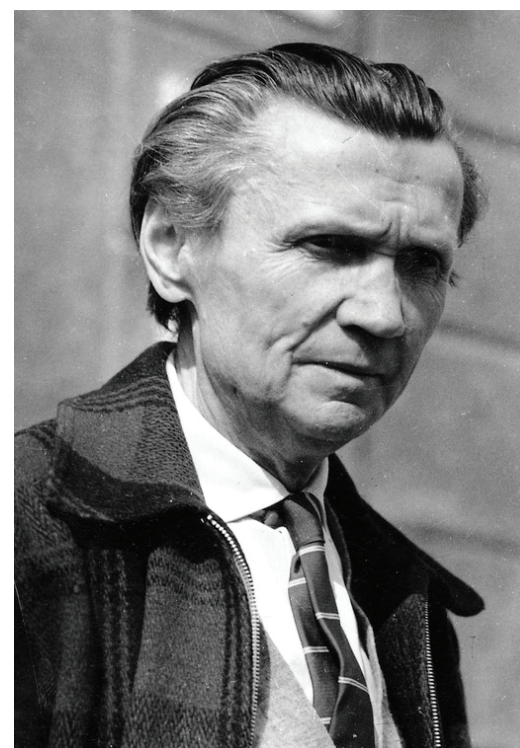
Az idén januárban ünnepeltük a 20. század magyar költészetének kiemelkedő alakja, Nemes Nagy Ágnes születésének 100. évfordulóját. Az ez alkalomból íródott életút-ismertető és életmű-összefoglalók, megemlékezések természetesen nem térhettek ki az értelmiségi-polgári családból származó költő 1948 utáni, majd tízévi tiltólistára kerülésének, a kommunista irodalompolitika általi elhallgattatásának taglalása elől sem, ami csupán az 1950-es évek második felében kezdett lassanként megváltozni. Ennek egyik első jele s legfontosabb dokumentuma verseinek és versfordításainak bő tízéves szilencium után megjelent *Szárzavillám* című, 1957-es kötete, melyet a még mindig erős pártbefolyás alatt levő kritika meglehetősen visszafogottsággal fogadott. (Tudtommal mindössze öt, ma már inkább csak a kort jellemző, mintsem értékelmúmutató reflexió született rá: Hajdu Ferencé, Kardos Lászlóé, Kiss Károlyé, Sík Csabáé és Vihar Béláé.)

Amit viszont ma már nem említ senki, az új értékekre mindig is nyitott, ám sokszor elhibázott esztétikai ítéleteket hozó Fábry Zoltán – akinek a napokban emlékezőnk születésének 125. évfordulójára – tért ki még rá *Az idő igaza* című, 1960-ban megjelent *Palackpostájá-*

hoz 1958 októbere és 1959 januárja között átirrt, alaposan kibővített tanulmányában. Mely írásában ezúttal jó érzékkel a kortárs magyar költészet „gondolatvillantó, megkapó jelenségének” nevezte a „nem bőversű, szinte fukarnak mondható” Nemes Nagy Ágnes, akinek „Neve nem forog közszájon, és ha egy-két értő meg is látta, a lapok irodalmi utalásai inkább fordításaira vetnek fényt”, ám aki „kevésével ad sokat”. Fábry frissessége, figyelme akkor is méltánylandó, ha költőnk *Szárzavillám*ából – írásának fő vonulatához: a különösen a rendszerváltás körüli években lenézett, ám az utóbbi hónapok európai történéseinek fényében újból időszerűvé lett háborúellenes magatartásához igazodva – annak bevezető, *Mesterségemhez* című versének „erkölcsi elkötelezettségét”, „erkölcsi realizmusát” emeli is ki (hisz maga a vers is az „erkölcs és réműlet” közti állapotot rögzíti). Ám hogy írónk szavai mennyire megérintették a költőt, mi sem bizonyítja jobban, mint annak 1961. április 10-én kelt köszönőlevele (miután Fábry neki is elküldte a *Palackpostát*), amiért abban a stózi író részint oly „megtisztelő módon emlegeti” őt, részint pedig mert a könyve „nagyon került hozzá”. Maga is úgy gondolja ugyanis,

Nemes Nagy Ágnes

Fábry Zoltán

hogy „mindnyájan, akik éltünk valamicskét a régi világban”, egyetértnek Fábryval abban, hogy „igenis, nem szabad felejteni, s hogy igenis, szüntelenül fel kell idéznünk egyet-mást az emlékezetünkben, még azon az áron is, hogy az emlék fájdalmas. Életünk része az az idő, s ha elnémitánánk, szegényebbek volnánk; hiszen nemcsak keserű tapasztalatokat szereztünk akkor, hanem jó néhány, sötét-tónusú, de nagyszabású ta-

nulságot is levonhattunk belőle”. Amiért is szerinte „a *Palackposta* tökéletesen teljesíti hivatását”, írja, majd dicséri Fábry „bátorságát”, „világosan látó indulatát”, mely második világháborús írásaiból összeállított könyvében őt is „megérintette”, és örül, hogy „ilyen hang [...] ott és akkor megszólalt és megszólalhatott”, annál is inkább, mivel „a szellemi ember fej-föl-vetése, szembenézése olyan tünemény, aminek sose

örülhetünk eléggé”. *Mesterségemhez* című versének elemzését pedig külön is köszöni Fábrynak, mivel úgy véli, „Az a különös dolog történt vele”, ami „a költő legfőbb jutalma”: azaz megérintették. Majd így ír: „Örülök, hogy fölmerte a versben azt a konstrukciót, amit valóban konstruktívna is szántam, a magatartást nem lebontó, hanem támasztó gondolatsornak. Mert, úgy gondolom, ha nem hiszünk az erkölcsben, a tartásban, és – mindent összevéve, végső soron – nem szeretjük eléggé az életet, akkor inkább ne írjunk verseket, akkor inkább menjünk zabot hegyezni”, s még hozzátesszi, mintegy igazolást várva Fábrytól: „Nem gondolja?”

A levél egyébként tudtommal máig elkerülte mind a Fábry-, mind a Nemes Nagy Ágnes-kutatók figyelmét, jóllehet megtalálható írónk somorjai Fórum Intézet-beli irathagyatékában. S miután annak jelentős részét az elmúlt években digitalizálták, az a világhálón is mindenki számára elérhetővé vált. Igaz, Nemes Nagy Ágnes szóban forgó, Fábry Zoltánnak írt ismeretlen levele valamilyen okból elkerülte a digitalizálók figyelmét. Melynek egy-egy vonatkozása azonban mindkettőjük életéhez figyelemreméltó adalékot szolgáltat. S jelzi, az egymással oly ellentétes pályák, életművek is érinthetik egymást az időben s térben, mint amilyen nyilvánvalóan kettőjüké volt.

Szukákék Lajos festménye

előretolt
helyőrség

Mellékletünk az Előretolt Helyőrség lapcsalád tagja • Kiadja: **Lilium Aurum Kft.** • Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Felelős szerkesztő: **Hodossy Gyula** • Szerkesztők: **Póda Erzsébet, Z. Németh István** • Főmunkatárs: **Kövesdi Károly** • Tiszteletbeli konzulens: **Tóth László** • Szerkesztő-koordinátor: **Nagy Erika** • Korrektor: **Tóth Ozsvald Zsuzsanna** • Tördelőszerkesztő: **Rácz Éva** • Nyomda: **ADC Media Rt.** • Terjeszti a **Magyar7 - Pro Média Alapítvány** • Elérhetőség: **helyorseg@liliumaurum.sk** • Honlap: **helyorseg.ma** • Támogató: **Emberi Erőforrások Minisztériuma** • Lebonyolító: **Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zrt.**

FELHŐK ALÓL A NAPVILÁGRA

Beszélgetés Zirig Árpáddal, a Csallóköz költőjével

Nagy Erika

Zirig Árpád aránylag korán, még a hatvanas években jelentkezett első verseivel, de első önálló kötete *Sasok és vonatok* címmel csupán 1975-ben láthatott napvilágot. Ez a könyv eredetileg a *Tűzhányó bánata* címet kapta, ám a szerző módosította, mivel ez egyes személyeknek nem tetszett. Viszont ezt a címet adta az ideai könyvhétre megjelent tizedik könyvének.

– **Költészetekben mély nyomokat hagyott a szülőföld szeretete, ezért gyakran neveznek a Csallóköz költőjének, pedig lehetett volna ez másképpen is, hiszen szlovák alapiskolában vetted bele magad a betűvetés és olvasás rejtelmeibe.**

– A Csallóköz a szívem csücske. Győrben születtem, de itt nőttem fel Gellén, a falu túlsó oldalán. Gyerekként, ha csak tehettem, jártam a természetet, s mindig lenyűgözött a látvány, a háborítatlan nyugalom. Olyan korban voltam gyerek, amikor nem nyíltak magyar iskolák, így szüleim kénytelenek voltak szlovák iskolába járatni. Magyarul olvasni otthon tanultam, nővéremnek köszönhetően. Két és fél évig jártam szlovák iskolába, és szinte végig nyűgnek éreztem. Ráadásul a családkat sújtott vagyonekobbzás miatt sem tudtam a szívembe zárni a szlovákokat. A könyv abban az időben hiánycikknek számított a családoknál, így nálunk sem volt, de egy alkalommal a gellei plébános könyvekkel ajándékozott meg. A második világháború végén a budapesti unokatestvéreim a nagynénemmel együtt hozzánk menekültek, és a két nagylány hozta magával az ak-

kor divatos regényfüzeteket. Ők már rég elmentek, amikor megtaláltam a könyveket a padláson, a kémény mögött egy csomagban. Mindent elolvastam, válogatás nélkül.

– **Az első versedet kisiskolás korodban írtad, kevés sikerrel. Az iskolás évekhez több kellemetlen élményed kötődik, ezek közül mesélnél egyet?**

– Az első versem Kósa tanító bácsi kalucsnijáról szól, aki esős időben mindig kalucsnit húzott a cipőjére, s mi azt hittük, azért, hogy ne lehessen hallani, ha jön. Ez megihletett, versbe öntöttem a történetet, de utána már nem kísérleteztem. Viszont történt egyszer egy szerencsétlen momentum az iskolaudvaron. A hosszúra nyúlt szünetekben fociztunk. Akkoriban kinti illemhelyek voltak az iskoláknál is. Az egyik szlovák tanítónő épp kijött az illemhelyről, én meg véletlenül arcon rúgtam a labdával. Egy pattanást ért a labda, az kifakadt, így egy kis vér is kicsordult az arcára. Az ominózus eset után számomra nem termelt babér az iskolában, bármit is csináltam. Pedig magoltam a szlovák szövegeket, de csak ötösöket kaptam. Nővérem végzős volt a dunaszerdahelyi gimnáziumban, gondolt egy merészet. Ennek a merészségnek köszönhetem, hogy a nyolcadik osztályt már én is Dunaszerdahelyen kezdtem. Erdész akartam lenni, de csak Zólyomban volt szakiskola, és mivel nem nagyon tudtam szlovákul, így le kellett mondanom az álmomról. Beiratkoztam a gimnáziumba, és kezdtem bontogatni a szárnyaimat. Egy alkalommal az egyik rövid fogalmazásomat

kirakták a faliújságra, ez adta meg a lökést az írás felé. Utolsó éves voltam a gimnáziumban, amikor vettem a bátorságot, és elküldtem a versemet az Új Ifjúság szerkesztőségébe.

– **Nem sokkal azután, hogy elkezdted az egyetemi tanulmányaidat, sötét felhők gyülekeztek a fejed felett.**

– A pozsonyi Komenský Egyetemre jelentkeztem, fel is vettek a tanítóképzőbe, de két hónap után, amikor dívott a káderezés, ideológiai összetűzésbe keveredtem egyes személyekkel, ami nem maradt következmények nélkül. Turczel Lajos akkor segédtanárként dolgozott az egyetemen, ő volt a csoportunk vezetője, Sass Andor pedig a dékán. Turczelt bízta meg, hogy adja tudtomra, nem folytathatom tovább a tanulmányaimat. Szegény, behívatott az irodába, és vagy fél óráig izzadt, mire elmondta, amit el kellett. Közölte, hogy nagy a probléma, Dunaszerdahelyről rossz kádervélemény érkezett rólam. Magához ölelt, majd azt tanácsolta, menjek el dolgozni a nehéziparba, onnan majd kapok új kádervéleményt. Megfogadtam a tanácsát, és Ostravára mentem a bányába. Édesanyám nehezen engedett el, és ott én magam is sokkot kaptam. Amikor lent voltam az 1200 méter mély Fučíkbányában, megfogadtam, ha egyszer kikerülök onnan, a föld alá soha többet nem tudnak levinni. Ezután elmentem Vítkovicére, a vasgyárba. Ott megbetegedtem, ami nem csoda, hiszen naponta negyven-szer kellett hidegről melegre menni. Hazajöttem, s a szülőfalumban, a téglagyárban helyezkedtem el.

– **Majd jött a katonai behívó...**

– Közben megkaptam a katonai behívómat, de mivel a tüdőm kissé beteg volt, nem akartam katona lenni. Felkerekedtem, és elmentem Turczel után, hogy segítséget kérjek tőle, mert folytatni akartam az egyetemi tanulmányaimat. Elmondta, mit kell tennem, így ajánlást kértem a vasgyár káderosztályáról. Szívélyesen fogadtak, és a csokival lekenyerezett hölgy kitalálta, hogy készít egy oklevelet, amelyen az ifjúsági szocialista munkabrigád jeles dolgozójaként leszek feltüntetve. A felturbózott kádervélemény megtette a hatását, sikeres pótfelvétellel Nyitrán folytattam

Zirig Árpád

a tanulmányaimat. Mivel csak szlovák szakra lehetett jelentkezni, a földrajzot és a biológiát választottam. Azzal a mondatommal, hogy „a tehén csak magasabb füvet tud legelni, mert elől nincsenek metszőfogai, így csak tépni tudja a füvet” a felvételem is sikerült biológiából. Lenyűgöztem a vizsgáztató tanárokat. Egy falusi gyereknek akkoriban szegény is lett volna, ha nem tudja. Abban az időben senki nem vett minket a szárnyai alá, így magányos távfutó voltam én is az irodalomban. Sidó Zoltánék az iskolai újságban közzétettek egy felhívást, hogy aki érez magában tehetséget, küldje el az írásait. Gondoltam, próbát teszek, a versem pedig azonnal meg is jelent a lapban. Az egyetemen később igazán közel kerültem az irodalomhoz, Wurczel Gábor barátommal, Bárzsi Istvánnal és Kmeczkó Mihálylyal együtt szerkesztettünk, újságot írtunk, majd átadtuk a stafétát Batta Györgyéknek.

– **Az egyetem és a katonaság után Nagymegyer következett, ahol belépett az életedbe Farkas Jenő római katolikus pap, költő, műfordító.**

– 1965-ben kezdő pedagógusként kerültem Nagymegyerre, a „zárdaiskola” falai közé. Amikor az első tanítási órámról mentem át a „fiúiskolába”, a régi paplak lépcsőjén megpillantottam Farkas Jenőt, aki megszólított. Meglepődtem, nem is gondoltam volna, hogy ismerhet engem a verseim által. Szívélyesen invitált egy pohár miseborra, és megígértette velem, hogy amint vége az órának, meglátogatom. Amikor a könyvtárszobájába léptem,

hatalmas mennyiségű értékes könyv tárult elém, s megilletődésemet csak a kezembe nyomott pohár bor oldotta fel. Ittunk a barátságunkra, ami kitartott egészen korai haláláig. Farkas Jenő először kitűnő műfordítóként tette le a névjegyét, saját verseivel csak a múlt század ötvenes éveinek végén jelentkezett. A Nagymegyeren töltött évek alatt Gyüre Lajossal közösen megírtuk a város történetét. Hatalmas munka volt, és nagyon jó volt Lajossal együttműködni. Én a középkori időszakot dolgoztam fel, rengeteget kutattam, szerencsémre a könyvtárosok között akadtak olyanok, akik ismerői voltak a latin nyelvnek, s ez megkönnyítette a munkámat.

– **Az ideai könyvhétre jelent meg a *Tűzhányó bánata* című új könyved. S ha jól tudom, dolgozol most egy prózaköteten is.**

– Az Orpheusz kiadó gondozásában jelent meg a legújabb verseskötetem, amelyet két éve kezdtem el írni. Ez a tizedik könyvem. Az első része költői monológgal indul, majd hosszú és rövid versek következnek, és a végén kaptak helyet a fájdalomversek, amelyek a feleségem halála után íródtak. Most fejeztem be egy prózakötetet, szeretném jövőre megjelentetni. Ez a történet egy szlovákiai magyar fiatalemberről szól, aki két évtizede elhagyta az országot, s csak akkor tér vissza, amikor az édesapja halálhíre eljut hozzá. Itthon szerelembe esik, egy jóval fiatalabb nő rabolja el a szívét. S hogy mi lesz a történet folytatása? Ha a könyv megjelenik, abból minden kiderül.

elbeszélés

HOGYAN NYERTEM MEG A THERMOPÜLAI CSATÁT

Csáky Pál

Alig egy hete, hogy felrendelt magához Zeusz, a halhatatlan. Egy fényes felhőre ültetett, és azt mondta: – Unokaöcsém (mert történetesen az voltam), eljött a nagy nap, hogy te is beszlőlj a világ ügyeibe. Mától kezdve kinevezlek az egyesített görög seregek fővezérévé.

Felálltam, keményen a szemébe néztem és megszorítottam a kezét. – Sálé! – mondtam, ami az égvilágon semmit nem jelentett, de ezt csak mi ketten tudtuk. A körülállók félelemmel hajtották meg fejüket a szó hallatán. Zeusz megfogta a vállam, megszorított. – Sálé! – viszonzotta gesztusomat, büszkén tekintve rám. – Szedd őket ráncba! – tette még hozzá. – Mindenekelőtt rendet, fegyelmet akarok. Ami pedig a csatát illeti, jegyezd meg: a részvét a fontos. Mármost az utókor részvéte.

A táborba leérve áldatlan állapotokat találtam. Megrökönyödve tapasztaltam, hogy a katonák szanaszét csellenegenek, elhanyagoltak, fegyverük alig van. Ráadásul érkezésemkor egyetlen vékonyka hangocska kiáltotta csak, hogy éljen a fővezér. A többiek, úgy mond, kutyába sem vettek. A fővezér-helyettesek jó félóra múlva másztak csak elő a sátraikból.

Nem haboztam, azonnal nekiláttam a rendcsinálásnak. Hogy úgy mondjam: a helyzet kikövetelte változtatások végrehajtásának. Először is az éljenző hang tulajdonosát, egy szélfúttá kisfiút kineveztem főkrónikásomnak. Azután összetereltettem a sereget, és a következő beszédet intéztem hozzájuk: – Katonák, görög polgárok, új fővezérek szól hozzátok. A nagy Zeusz akaratából mindannyian azok közé a szerencsések közé sorolhatjuk magunkat, akik az

életüket áldozhatják érte és dicső hazánkért. Tudjátok jól, a perzsák félelmetes sereggel közelednek, de mi megmutatjuk nekik, hogy nem félünk tőlük. Ha nem is tudjuk legyőzni őket, legalább bebizonyítjuk nekik, egy kultúrnép fiai vagyunk. Újjászervezzük soraikat, ezzel készítjük majd áhítatra a barbárokat.

Így folytattam vagy három óra hosszat. A seregen nagyon meglátszott a fegyelem hiánya. A katonák zúgolódtak, illetlen megjegyzéseket tettek, néhányan tüntetőleg hátat fordítottak. Az elődöm, úgy látszik, nagyon szabadjára engedte a gyeplőt.

Délután az alvezéreket kérétem magamhoz. Morcosak voltak, egymás szavába vágva bizonygatták, hogy úgy van minden jól, ahogyan van, a sereg élet- és harcképes, és egyébként is, minek macerálni fölöslegesen az embereket. Bizonyosságul példákat hoztak fel, hogy az egyes csapatok már milyen győzelmeket arattak a perzsák elővédei fölött. Én e sikereket nem vitattam el tőlük – vak tyúk is találhat szemet –, de a terveimből nem engedtem. Elrendeltem a sereg teljes át-szervezését, ennek előkészítéseként állandó szakcsoportot állítottam fel hadvezéreimből.

A szakcsoport első ülése este hét órakor kezdődött a vezéri sátramban, s üléseztünk egyfolytában reggel fél ötig. Hiába, számos probléma torlódott föl, s én egyiket sem engedtem megkerülni. Hasztalanul mondták az alvezéreim, örüljünk, hogy a dolgok egyáltalán mennek úgy, ahogy mennek, én hajthatatlan voltam. Új idők járnak, új szelek fújnak, mondtam nekik, semmit sem hagyhatunk a véletlenre.

Sajnos, mindjárt az első ülésünkön azt is meg kellett

tapasztalnom, mennyire nem odavaló embereket neveztek ki alvezéri posztokra. Fél tizenkettőig mást sem hallottam tőlük, csak vénasszonyos nyavalygásokat, mi mindene hiányzik a seregnek ahhoz, hogy a siker reményével vehesse fel a harcot a perzsákkal. Nem győztem magyarázni nekik, csak aki nem akarja teljesíteni a rá kirótt feladatokat, az keres kifogásokat, az igazán tenni akarók a járható utakat keresik. Erre furcsán csavargatni kezdték a fejüket, s én, hogy meggyőzzem őket a realitásokról, behívtam a sereg hadtápfőnökét. Egy órát adok, mondtam nekik, hogy elsírlják a bánatukat és tisztázzák, ami a lelküket nyomja, utána teljes erővel a tennivalókra vetjük magunkat.

A hadtápfőnök, akinek a sereg általános ellátása volt a feladata, kísértetiesen hasonlított Zeuszra, persze jóval fiatalabb kiadásban. Így természetes, hogy a kellő tisztelettel viseltem irányában.

Elsőnek Kheoplész, a bikahangú, gorillaképu fővezér-helyettes szólalt meg, durván letámadva a szerencsétlen hadtápfőnököt.

– Miért nincs a seregnek elég kardja? – mennydörögte.

– A kard hiánycikk, uram – válaszolta higgadtan a hadtápfőnök. – Nincs kard égen-földön. Szerintem Perzsiában sincs.

– Az én kémeim mást mondanak – ordította Kheoplész. – Azt is rebesgetik, hogy a perzsák tőlünk vettek kardot. Tudom! – vágott bele a száját szóra igazító hadtápfőnök szavába. – Márpedig kard nélkül nincs hadviselés, kard nélkül nem lehet csata!

Megértettem Kheoplészt, elvégre a felindulása is érthető, régi, vaskalapos katona, a

harcot másként, mint karddal, elképzelni sem tudja. Hogy bizonyítsam jóakaratomat, az írónak azon frissiben lediktáltam néhány feladatot. Először is Kheoplész dolgozza ki konkrétan a követelését, alapos indoklással, természetesen írásban, huszonöt példányban. Kértem megnevezni a szóba jöhető kardtípusokat, mennyiségre, minőségre, görbületre és egyéb jellemzőkre való tekintettel. Rendnek kell lennie, ilyen kérdésben nem lehet hebeburgyán dönteni. A fővezérek testülete egy hét múlva majd napirendre tűzi a dolgot, részletesen megvitatja a problémát, és állást foglal. Követjük a görög demokrácia haladó hagyományait, kollektív döntést hozunk. Ugyanakkor utasítottam a hadtápfőnököt is, dolgozza ki ő is a véleményét, vázolja fel a lehetőségeket, s akkor világosan látunk majd.

– Miért nincs lándzsa? – füstölgött tovább Kheoplész.

– A lándzsa is hiánycikk – mondta nyugodtan, természetes hangszíval a hadtápfőnök. – Pontosabban a nyele. A lándzsahegyeket sikerült elkészítenem. Hogy mennyi utánajárással! – sóhajtott egy mélyet, csábos pillantást vetve rám. – Ezért igazán megérdemelném, hogy a történelem megemlékezzen rólam – nézett biztatón a főkrónikásra.

– Hogyan, már fa sincs? – káromkodott Kheoplész. Az egyetlennek látszott, akinek nem tetszett a dolog, a többiek nyugodtan ültek a helyükön, sokan már el is bóbiskoltak.

– Más probléma van itt – magyarázta a hadtápfőnök. – Az acél ugyanis hiánycikk, a lándzsahegyeket homokkőből csináltattam meg. Elrettentés céljából – fordult felém, s látva, hogy én egyetértően bólin-

tok, folytatta: – Ehhez viszont a fennálló előírások szerint kizárólag kőrisfa nyelet szabad használni. Itt viszont az nincs, csak a szoroson túl. El kell foglalni a szorost, és lesz lándzsanyél.

– Nincs több kérdésem – tájtékozott Kheoplész. Úgy látszik, visszavonulásra készítette őt a hadtápfőnök komoly és logikus érvelése. – Már csak egy kérésem van – hörögte. – Arccal lefelé temessenek el, ha megüt a guta.

Az írónok – kiváló szakember – minden szavát feljegyezte. Mielőtt folytattuk volna az ülést, a hadtápfőnök hozzám fordult: – Hanem hogy valami jót is mondjak, sikerült tizenkét hadihajót szereznem, jutányos áron. Húszezret megspóroltunk rajta.

– Minek a hegyekbe hadihajó? – kapta föl a fejét az egyik alvezér. Bizonytalan hangon beszélt, mint az álmából hirtelen ébredő ember, aki nem tudja, jókor s jót szolt-e.

– Azt majd a nagyságos haditanács kitalálja – mondta titokzatos mosollyal a hadtápfőnök, azután meghajolt: – Ajánlom magamat.

Mit mondjak, imponált a magabiztossága. Igaz, hogy ez a hadihajóügylet nekem sem ment így első hallásra a fejembe, de húszezer az mégis csak húszezer. Különösen a mai világban. A haditanácsot viszont valahogy felpaprikázta, nem akart vége szakadni a lármának. – Sálé! – kiáltottam végül rájuk, hogy megbabolazzam őket. Megrettentek, csend lett.

Bárhogy igyekeztem is, több érdemleges dolgot aznap éjjel már nem sikerült megbeszelnünk. A haditanács nyüzsgött látszott, többen az asztalra borulva aludtak. Én lediktáltam az írónak még vagy harminc égetően sürgős feladatot, amelyet alvezéreimnek úgyszintén papiruszra vázolva kellett előterjeszteniük, azzal berekesztettem az ülést. A haditanács alig reagált a szavaimra: a harcedzett férfiak az utóbbi időben elpuhulhattak, mindannyian aludtak már. Néhányukat fel sem lehetett ébreszteni, a szolgálók cipelték őket a sátraikba.

Már másnap kezdtek megmutatkozni tevékenységem áldásos jelei: teljesen megváltozott képet mutatott a tábor. Kihalt volt a környék, az alvezérek a sátraikban ültek és körmöltek, az egész táborban nem esett egyetlen hangos szó sem. Ha valaki elfeledkezett magáról és megpisszent, Kheoplész

Szukukálek Lajos festményei

elbeszélés

állati hangján máris leteremtette őt.

Az új idők jeleit láttam megnyilvánulni ezekben a változásokban, s mit tagadjam, magam is felbuzdultam a sikerem. Néhány újabb munkacsoportot alakítottam, bevontam a tevékenységbe az egész sereget. Öröm volt nézni a szorgoskodásukat, ahogy a hatalmas hadisátrak előtt rajzolták papiruszaikra elképzeléseiket, értékelték egymás tevékenységét, különféle újabb találmányokba – ők úgy mondták, táblázatokba – foglalták az összehasonlítások összehasonlításait. Egyszóval már a harmadik napon kultúrnéphez illő szintre sikerült emelnem őket. Bárcsak látná ezt az egészet a nagy Zeus, gondoltam, boldog lehetne, milyen helyesen cselekedett, amikor engem választott ki erre a fontos posztra.

A dolgok illetően állása meghozta a belső nyugalmamat, hozzáfogtam tehát a hadsereg teljes megreformálásához. Megmondom őszintén, bosszantott a háborúskodás addigi gyakorlata, az amolyan „ahol érem, vágom” csetepatészás, amelynek a végén egy csomó hulla és sebesült fölött végül is hiába töpreng a vezér, hol és hogyan kellett volna másként csinálnia a dolgot. Barbár, kultúremberhez méltatlan megnyilvánulásnak találtam a vakvéletlenülre bízott gyilkolást. Összehívtam tehát a sereg vezetőit, és kiadtam utasításaimat. Minden harcoló katonához mellé egy kisegítő személyt rendeltem, aki – természetesen megfelelő intelligenciával kellett rendelkeznie – egy papiruszlapra részletesen feljegyezte a harcos tevékenységét: mikor harcolt karddal, mikor lándzsával, mennyi pihenőt tartott: egyszóval csupa fontos és nélkülözhetetlen adatot. Hogy ezeket a sereg idegrendszerét alkotó embereket megkülönböztessem a harcoló katonáktól, előírtam nekik, hogy piros zubbonyt viseljenek.

További újításom az volt – humanitárius megfontolások alapján –, hogy védjem ka-

tonáim egészségét, pontosan tudjam, ki, hol, mikor, milyen sebet osztott vagy kapott. Ennek szakszerű megfigyelésére egy újabb embert rendeltem minden katonához mellé (sárga zubbonyban), aki papiruszára szoroson följegyezte a harcos csatatéri megnyilvánulásait. Természetesen – emberek vagyunk mindnyájan –, azt sem hagyhattam figyelmen kívül, hogy valahol ebben az érzékeny rendszerben mulasztás, tévedés vagy – urambocsá! – visszaélés eshet meg. Ezért kék és zöld blúzos ellenőröket és szuperellenőröket is beosztottam följük. Figyelttem még a hadoszlopok mozgását, a lándzsanyelek teherbírását, a bőrvövek és egyéb tartozékok elhasználódását, a katonák által elfogyasztott étel- és italdagokat, az ellenséges sebesültek és hullák társadalmi összetételét, sebesülésük okait – így közvetve fegyvereink és hadoszlopaink eredményességét is. Szóval egy valóban korszerű és tudományos alapon harcoló sereget sikerült összegyűrnöm ebből a csürhéből. Sajnos, azt is meg kell vallanom, hogy a rendszer a

gyakorlatban nem működött olyan tökéletesen, mint ahogyan én azt elképzeltem. Ezt a hiányosságot a perzsák gyors előrenyomulásának számlájára írom, ugyanis csupán két napom maradt, hogy az új hadviselési rendszert begyakoroltassam a sereggel.

Elérkezett hát a csata nagy napja, amikor szellemi erőnknek győznie kellett a barbár ellenség felett. A nap, amikor egy kultúr nemzet fiai első alkalommal győzik le szellemi fölényükkkel az elmaradott ellenséget. A sereg rövid vonalban sorakozott fel – a szoros maga nem tette lehetővé klasszikus hadvezéri fogások alkalmazását, ez nagyon a mi malmunkra hajtotta a vizet. Öröm volt nézni a színes – sárga, kék, barna, zöld, lila és még ezer színű – tábort. Előző este pontos statisztikát csináltattam még egy tucat dologról – egy igazi vezér nem rohan csak úgy vaktában a csatába –, s kicsit meglepődtem, amikor megtudtam, hogy a harmincezer tudományos és elméleti munkát végző emberem mellett csupán százharminchét harcoló katonám maradt. Se-

baj, mondtam, ha őket ezzel a tökéletes apparátussal száz százalékig ki tudom használni, a perzsák nem vehetik el tőlem a győzelmet.

A nap ragyogott a hegy fölött, megfúvattam a kürtöket. A hatalmas színes sereg megmozdult, egy emberként indult meg a szoros felé. Pár perc múlva hallani lehetett a perzsák harci hangszereit is: ázsiai zene hangjai szálltak felénk a szoros másik oldaláról. Három perc múlva megláttam a perzsa sereget, és elállt a lélegzetem. A miénknél sokkalta nagyobb sereg látványa nem döbbenett volna meg, valamire való hadvezér nem retten meg a primitív túlerő láttán. Ami engem a földre sújtott, az a látvány volt: a hatalmas perzsa sereg is sárga-zöld-vörös-égszínké-zománckék-lila és még ezer színben-árnyalatban hömpölygött lefelé a hegyoldalon. Most értettem meg Kheoplész figyelmeztetését, aki a kétnapos gyakorlás alatt állandóan a perzsa kémektől óvott.

Mit mondjak, megsemmisültem ott. A saját két szememmel kellett látnom, hogy a fürge perzsák ellopták

a találmányomat, sőt, két nap alatt tovább is fejlesztették azt. Egy kék-zöld csíkos zubbonyba öltöztetett gárda náluk még a hullák elhelyezését is figyelte: ki van kinyúlva, ki görnyedt, mennyien vannak észak-déli, mennyien keletnyugati irányban. Külön piros pettyes beosztottak figyelték a szanitécek munkáját: nemcsak táblázatokat készítettek, hanem ott a helyszínen, azon frissiben tanulmányokat is írtak a sebesültek szóhasználatáról, külön figyelmet szentelve a káromkodásaik során elejtett kiejtésbeli rendellenességeiknek. S még egy fájó pont: a papiruszellátásuk a miénknél sokkal parádésabb volt.

A csatát persze megnyertük, mert a perzsáknak harcra mindössze tizenhét emberük maradt. Tudom, más hadvezér akár büszke is lehetne erre a tetre, hiszen megfordítani a történelmet nem kis dolog. Bennem azonban óriási máglya égett, tönkrementem le a hegyről. Képtelen voltam megemészteni, hogy egy barbár nép bürokráciaügyleg magasodjon felénk.

Szkukálek Lajos festményei

vers

Zalaba Zsuzsa
alakot ölt

kristályvázába tévedt,
fák tetején zengő lombba,
elhagyottak hús házába,
ütött-kopott furulyába,
névtelen madarak torkába...

súlyát-terhét fészke méri,
megtölti, mi földi-égi...

vagyok a semmi
az arany mentén,
kövek belsejében fénygömb,
vagyok az ok, ami szelet idéz,
vízcseppekben forrás,
ér,
röng,
örök elmozdulás.

stigma

néhány szög maradt a tenyerében
s amikor az idő kihullott a zsákból
arcára visszatért a mosoly

a szív nem sakkozik
a varázsló feketét fehérnek mutat
a kuruzsló fehérből feketére lép

novella

A TEAKÉSZLET BALLADÁJA

Aich Péter

Annus néni az alagsorban lakott egyszoba-konyhás lakásában. Szűkös, de tisztességes, ahogy az egy elszegényedett magányos öregasszonyhoz illik. Délutánonként megitta a teáját, miközben úgy képzelte, nem egyedül van, hanem látogatóját kínálja, tessék aranyom, talán még egy kockacukrot?

A teakészlet volt egyetlen értéke, szülői örökség, porcelánból, a tálcán két csésze, egy kanna és cukortartó. Az utóbbi időben azonban köhögés kínoztta, de orvoshoz nem ment, az orvos drága, mivel hálálkódna, ellesz ő zezel a köhögéssel. Pedig a házban, épp fölötté, orvos lakott. Jó napot, nagyságos asszony, üdvözölte, amikor véletlenül találkoztak, hogy tessék lenni? Köszönöm, mond-

ta Annus néni, megvagyok, s köhintett egyet. Nem tetszik a köhögése, jegyezte meg az orvos. Semmi baj, mondta Annus néni, a tea jót tesz. Így is lett, főzött magának egy teát, látjátok, kedves csészéim, most megint hasznosak lehetnek. A csészék virágai kacsintottak, a teától élénkebb lett a színük, szó szerint kivirágoztak.

Ám a köhögés nem csillapodott, kedves gazdánk, koccantak a csészék, nem volna mégis jó orvoshoz fordulni? Nehezen szánta rá magát Annus néni, de mikor már fojtogatóvá vált a köhögése, s újból találkozott az orvossal, megkockáztatta a kérdést, mitévő legyen mégis. Majd jövök, mondta az orvos, megvizsgálom Annus nénit.

A doktor rosszállóan rázta a fejét, miért nem tetszett

korábban szólni, dorgálta, s előírta az orvosságot. Hogyan háláljam meg, tördelte kezét Annus néni. Semmi baj, intett az orvos, tessék bevenni az orvosságot, az lesz a hála, ha jobban lesz. De csak nem hagyta annyiban Annus néni, hiszen illendő megköszönni a segítséget. Mit szóltok, szép virágos csészéim, ezentúl a doktor urat szolgáljátok majd, ti köszönitek meg a törődést, többször is járt itt, én pedig bögréből is ihatom a teát. És szépen összecsomagolta egyetlen vagyonát, hogy majd odaadja, ha jön a doktor úr. Tetszik tudni, másként nem tudom meghálálni, fogadja el, kérem. Ugyan már, próbálkozzon az orvos, nincs erre szüksége. De igen, erősködött Annus néni.

Így került a teakészlet az orvoshoz. Eltették a pohárszék egyik polcára, nehogy bármi baja essen, a többi csészéhez, pohárhoz, úgy vigyáztak rá. Annus néni pedig csonka bögréből itta ezentúl a teáját, amíg kórházba nem került. Ott is bögrében hozták a teát, de az valahogy nem ízlett már neki. Amikor az orvos érdeklődött a kórházban Annus néni iránt, közölték vele, a múlt héten halt meg. Ez szomorú, könyvelte el a hírt az orvos, s eszébe jutott a teakészlet. Ez minden, ami Annus néniéből maradt.

Mikor később költözni készült az orvos, összecsomagolt mindent, hogy épen vihesse a holmit. Ez majdnem sikerült is – a teakészletet kivéve. Épp kivették volna a pohárszékéből, amikor kicsúszott

a tálca, s eltört a kanna. Nem olyan nagy baj, gondolták, úgysem használtuk, fölösleges volt, ezt már csak kidobni lehet.

Hogy vagy, koccant az egyik csésze, letört fülét fájlalva. Megvagyok, én csak megrepedtem, moccant a másik, de hol van a tálca. Darabokban, sóhajtott a törött fülű csésze, valahol már kidobták. Hát a cukortartó, érdeklődött a repedt csésze. Bizonyára ő is Annus néninél van, tűnődött a törött fülű csésze.

Ilyen az élet, jegyezte meg a repedt csésze. Szétszórtunk, már csak mi emlékszünk önmagunkra. Láttam itt a szemétdombon újabb csészét is, jegyezte meg egyikük. Ó igen, az utódaink. Ók vajon emlékeznek ránk? Esetleg Annus néniére?

vers

Petőcz András

Nem tudom, hova

Hodossy Gyulának,
generációs üzenet

Nem tudom, hova is futok,
nem tudom, hova is menekülök,
de futok valahonnan – valahova,
mindig csak rohanok.

Van ebben valamiféle szomorúság.

Eltelik az Idő, ami itt,
ami adatott,
lassan a végére érünk mindannak,
ami a miénk,
és nincsen nyugovásunk,
nincsenek nagy-nagy lélegzetek,
csak a bizonytalanságok vannak,
csak a bizonytalanságok
jönnek és mennek körülöttünk,
igen,
új és új világok jönnek és mennek,
és mi csupán kapkodjuk a fejünk,
nem akarjuk hinni,
hogy mindaz lehetséges,
ami amúgy erre
és mindenfelé.

Uszulnak ordas eszmék,
uszulnak újabb és újabb fenyegetések,
bezárkózunk kicsinke önmagunkba,
és nem merünk már
reménykedni sem.

Emeljük fel lehajtott fejünk, mondom.

Ha volna mód felemelni
önmagunkat,
mindazt, ami voltunk,
vagy lehattunk volna valaha,
ha volna mód végre valamiféle
napsütésbe tartani megsápadt arcunk,
ha volna mód

kicsit biztos talajon állni,
és ha nem éreznénk
végre
azt a dübörgést,
amit a a láncfalpak sokasága
kelt körülöttünk,
ha mégis, ha egyszer,
ha lehetne.

Ha volna mód, mondom.

Újabb és újabb arcucsapások,
újabb és újabb megalkuvások,
a tekintetekben a mindigfélelem,
és magunkat kérdezzük,
mi lesz még?

Valamiféle madár köröz
a halott anyám ablaka előtt,

valamiféle fekete madár.

Nem tudom, mit akar,
nem tudom, mit is szeretnék.

De azt tudom, hogy
körülöttem minden
egyre csak mozog, remeg,
nincs egy biztos pont,
ahol érdemes volna megpihenni.

Az anyám emléke talán, mondom.

Nem tudjuk, hova is futunk,
nem tudjuk, hova is menekülünk,
de futunk valahonnan – valahova,
mindig csak rohanunk.

Szkukálek Lajos legújabb kiállításának képei

Petőfi 200

PETŐFI A FELVIDÉKEN 6.

A Magyar Országgyűlés tavaly Petőfi Sándor emlékévvé nyilvánította a 2022-es és 2023-as esztendőket, a magyar költészet egyik legkiemelkedőbb és legismertebb alakja születésének 200. évfordulója alkalmából. Tudvalévő, hogy a költőóriás élete huszonhat éve alatt közel nyolcszáz verset írt, s ezeknek a verseknek a jelentős része a Felvidéken íródott. Jegyzeteiből kiolvasható, hogy ezer szállal kötődött a Felvidék szépségeihez, végigjárta a nevezetességeket. Mindezt bizonyítja a számtalan emlékhely, szobor, emléktábla. Petőfi Sándor bicentenáriuma alkalmából a márciusi számtól kezdődően egy éven keresztül közöljük a Kiskőrösön született Magyar Zoltán író, néprajzkutató Petőfi Sándorról szóló (történeti) felvidéki vonatkozású írásait 13 helyszínnel. Ezeket az írásokat egyaránt ajánljuk mind az irodalomtörténet szerelmeseinek, mind pedig a szélesebb olvasóközönség figyelmébe. Az egyenként megjelenő fejezeteket szemléletes képanyag teszi élményszerűvé.

Magyar Zoltán

PETŐFI AZ AGGTELEKI-BARLANGBAN

A Szepességből Rozsnyóra érkező költő 1845 májusának utolsó napjaiban kisebb kirándulásra indult délkeleti irányban. Az úti cél az aggteleki Baradla-barlang felkeresése volt, ahová azzal a fogadott kocsisal kelt útra, aki a berzétei romok kapcsán még egy különleges kincsmondát is megosztott vele (lásd e cikkso-rozat előző részét). Az első megálló a Sajó völgyének nagyműltű mezővárosa, Pelsőc volt, ahol az alábbi kis intermezzót Petőfi az úti jegyzeteiben is érdemes-nek tartott megemlíteni:

„Pelsőcön, hol Gömörmegye gyűlései tartatnak, szivart ve-tem.

– Majd papírba tekerem – szólt a boltos.

– Oh, nem szükség...

– De kérem, csak tessék id'adni; nem fognak úgy megszárdadni...”

Innen az országút keletnek fordul, és a Gömör–Tornai-karszt déli peremén haladva Pelsőcardó és Gömörhosszúszó érintésével jut el a tornai határon fekvő Aggtelekhez. Talán Petőfi kocsisa arról is említést tett, hogy a közeli Kecső határában állt valaha egy rossz hírű fogadó, amelynek kocsmárosnéja kifosztotta és meggyilkolta az oda betérő pénzes utazókat, majd az áldozatok maradványait úgy tüntette el, hogy azokat

a másnap érkező vendégeknek feltálalta. Legalábbis erről és a kecsői véres kocsmáról már a 19. században is keringtek a gömőri és tornai folklórban a horror határát súroló népi elbeszélések.

A cseppkőbarlang mély benyomást tett a költőre, és keletkezésére nézve maga is előállt egy sajátos eredettörténettel:

„Aggtelekre érvén, vezetők hivatam, s fáklyákkal ellátva magunkat, elindulánk a barlangba, melyet Baradlának neveznek ottan, s melly mindjárt a falu mellett van. A kálvinista rector künn ácsorgott a ház előtt; vezetőm meghívására ő is hozzánk szegődött. Be-mentünk.

Oh, ti szűkkeblű emberek, kik mindenben örökké szabályokat kerestek és állítotok, jertek ide és boruljatok térdre a szabálytalanság remeke előtt!

S mi az a szabály? semmi más, mint a sánta közepszerűség mankója.

Soká tünődtem: mint eredhetett e barlang.

És kitaláltam.

Mikor a mennyországból kiebrudalták a pártos angyalokat, itt kezdték jövődöbéli lakásukat, a poklot, ásní; azonban itt nem boldogulván, másfelé fordultak. Képzelték, mint fáradtak szegény ördögök e sikertelen munkában,

Aggtelek, Bálvány

izzadságuk még most is csepeg e félig kész pokol oldalairól és tetejéről.”

Habár Petőfi műmondája az Uti jegyzetek lapjairól csak szórványosan került át a köztudatba és a folklórba, a Baradla kapcsán többé-kevésbé hasonló történetek terjedtek a 19. század közepén. A kor népszerű ponyvaszerzője, Medve István az általa írt *Tatár Péter Rege kunyhója* című füzetorozatában két verses regét is szentelt a témának, a cseppkőbarlang eredetét huszita rablókkal hozva ösz-

szefüggésbe. E verses regéket dolgozta át prózába Erasmus Schwab 1865-ben megjelent német nyelvű, a Magyar Királyságot ismertető földrajzi művében (*Land und Leute in Ungarn*).

Az Aggteleki-barlang meglátogatásakor a költő újfent egy rávalló, enyhén provokatív játékba keveredett:

„Mint említém, a falubeli rector is velünk járt. Ezt a fiatal embert meglepem, gondoltam, a barlang belső végéhez érve, hol a látogatók fölkarcolják neveiket. Bevéstem hát nagy betűkkel én is nevemet.

– Tán el sem lehet olvasni? – kérdezém, csak azért, hogy odanézzem és bámuljon.

– Oh igen, felelt ő, el lehet: Petőfi... – de, irgalmatosságos egék! ezt olly hidegvérrel, olly minden tiszteletérzés, olly minden meglepetés nélkül mondta ki, mintha ez állt volna ott: Kíribicza Istók vagy Sujánszky vagy Badacsonyi vagy nem tudom, mi?”

E sorokat a költő irodalmi ellenlábasa aligha hagyhatták kommentár nélkül. Hiszen nem elég, hogy mindennemű szerénytelenség nélkül szólt önmagáról, de immáron nevükön is nevezte az ellenfeleit, köztük két költőpózban tetszelgő fűz-fapoétát: Sujánszky például a Honderú által ünnepeelt papköltő volt ekkoriban, Badacsonyi név alatt pedig bizonyos Garay

Alajosra, Garay János öccsére ismerhetünk. Nem éppen hízelgő szavak, s a megnevezettek azokat – joggal ugvebár – személyes sértésnek vették.

A Honderú szeptemberi számában *Az agteli barlangban* címmel egy paródiának szánt versezet jelent meg névtelenül, hol suta, hol tagadhatatlanul szellemes sorokban próbálva a túlzottan is elbizakodottnak tartott Petőfi elé görbe tükröt állítani. Már az alcím is felettebb árulkodó: *Petőfy a kálvinista Rektorhoz*. Tudnivaló, hogy ekkortájt a költő nevét egyedül Szemere Miklós írta következetesen y-nal. Tehát a névtelenség dacára nem is próbálta komolyabban titkolni szerzői kiletét. Tompa Mihály, olvasva az írást, leplezetlen kajánsággal sietett gratulálni Szemerének: „Édes barátom! Keményen rám parancsolván: hogy a körtvéket megköszönjem: íme megköszönöm! mellyek hogy megérdemlék a köszönetet annyira világos, mint az Pesten, hogy az Aggteleki barlangot Szemere Miklós írta.”

De Petőfi ekkor már egy szép élménnyel gazdagabban Gömör vármegye nyugati határszélein járt, hogy ottani barátai vendégszeretettel élvezve a sárosi és szepesi fáklyás zenéket követően egy újabb szimbolikus közeleti elismerésben részesülhessen.

Petőfi Sándor emléktáblája Aggteleken

film

HOGYAN NE ADAPTÁLJUNK VIDEÓJÁTÉKOT!

Resident Evil sorozat 1. évadkritika

N. Juhász Tamás

2022. július 14-én jelent meg a Netflix szolgáltatón a *Resident Evil*-franchise legutóbbi „adaptációja”. A Paul W. S. Anderson filmekhez hasonlóan ez az alkotás is inkább csak felhasznál az alapanyagból, de míg a *Kaptár*-filmek legalább stílussal teszik ezt, addig ennél a sorozatnál a stílus nincs jelen és nem szórakoztató a végeredmény.

A sorozat (amely egyébként nyolc részből áll) nemcsak, mint *Resident Evil*, de mint zombis sorozat is megbukik. Unalmas, klisékkel teli alkotás lett, amely szégyentelenül nyúl a korábbi *Kaptár*-filmek, a *28 nappal később* és a *Zombiháború* egyes jeleneteihez, mindenféle eredetiséget nélkülözve. Teszi ezt úgy, hogy szinte egy az egyben másol le akár jeleneteket

és beállításokat, vagy egy-egy koncepciót.

A szereplőkkel egyáltalán nem tudunk együtt érezni: nem csupán ostoba döntéseket hoznak nyakra-főre, de mindezek mellett rettentően idegesítőek is. Két színészt lehetne kiemelni: Lance Reddicket és Paola Núñezt. A többiek alakításaihoz képest ők legalább próbálkoztak. Bár Reddick remek színész, ha jó kezek irányítják, azonban nem szabad elmennünk mellette, hogy az általa megformált karakter egyáltalán nem hasonlít a játékbeli figurához. Amikor pedig megjelenik „ikonikus” ruházatában, inkább juthat eszünkbe a híres vámpírvadász, Penge, semmint Albert Wesker.

A sorozat története két szálon fut: az egyik a jelenben (2022),

a másik a jövőben, 2036-ban. Úgy vélem, hogy ez a fajta dupla történetvezetés is az egyik probléma. Részben azért, mert tudjuk, hogy egyes karakterek túlélnek a „világvégét”, így igazából nincs okunk izgulni értük. Másrészt a sorozat hangulata is igen kettősé válik ez miatt. A jelenben futó szál lehetett volna egy remek nyomozós, ipari kémkedéses, biológiai kísérletekkel teli történet, ehelyett kapunk egy nagyon rosszul kivitelezett tinidramát. A jövőben játszódó történet viszont egy, már több tucatszor látott posztapokaliptikus kliséteger. Nincs új a nap alatt, ezt már láttuk, sőt esetenként jobban bemutatva. A sorozat zenéjének alaptémája ugyancsak elég jellegtelen, a felhasznált dalok pedig a „hú de modern vagyok” szlogen alatt kerülhettek az al-

kotásba, csak sok esetben rosszkor csendülnek fel.

A *Resident Evil* játékok rajongóinak egyáltalán nem ajánlom, a korábbi filmek és úgy általában a zombi témáért rajongók is csalódnai fognak

benne. A legjobb lenne úgy elfelejteni ennek a sorozatnak a létezését, ahogy van. Kár érte, mert sokkal több lehetett volna, ha tehetséges és kreatív készítőik nyúlnak az alapanyaghoz.

HALLÓ! AJÁNLOK EGY HORRORFILMET!

Juhász Kornélia

Rengeteg dolgot tanítunk gyermekeinknek, hogy jó emberek váljanak majd belőlük. Udvariasság, segítőkészség, békés problémamegoldás felé terelgetjük őket. Ugyanakkor érvényesek azok az örökzöld klasszikusok, melyekkel avégett riogatjuk utódainkat, hogy biztonságban tudjuk őket. Ezek közt szerepel az a szabály is, hogy: „Ne állj szóba idegenekkel! Ha egy sötét furgon áll meg melletted, igencsak szaporázd meg a lépteidet, nehogy elraboljanak!” Arról sajnos nem

szól a fáma, mi van akkor, ha a jóra való nevelés és az ijesztgető tiltások egymásnak feszülnek és egy furcsa helyzetben a gyerekek választania kell.

Június végén érkezett meg a magyar mozikba a Joe Hill azonos című novellája alapján készült horrorfilm, a *Fekete telefon*, mely pont egy ilyen helyzet nyomasztó következményeit mutatja be. Igaz, rémtörténethez híven szellemekkel és természetfeletti látomásokkal is megspékeli az alapreceptet. A főhős, Finney Blake egy igazi

jó kisfiú, így segít egy, az autójánál a csomagjaival ügyetlenkedő férfinak – s a másik pillanatban már az Észak-Denvert rettegésben tartó gyerekrabló, a Portyázó karmai közt találja magát. Egy hangszigetelt, mocskos pince lesz a kisfiú börtöne, ahol egyetlen társasága akad: egy fekete telefon. A készülék nem működik, főhősünk hamarosan mégis furcsa hívásokat kap. Tülvilági hívásokat...

A *Sinister* és az *Ördögűzés Emily Rose üdvéért* című fil-

mek után méltán híressé vált Scott Derrickson a *Fekete telefon* producere, társírója és rendezője egy személyben. Gyakorlott módon borzolja a nézők idegeit. A *Stranger Things* és az *Az sikere után* nem meglepő, hogy a *Fekete telefon* történetét is az 1980-as évekbe helyezték, ugyanakkor ez a választás jól szolgálta a feszültségépítést. Az akkoriban menőnek számító pörgős slágereket a főgonosz gyerekrabló horrorisztikus kísérőzenéje töri meg, és a kor divatját tükröző szinkavalkádba lépten-nyomon betolakodik az a bizonyos fekete furgon.

A szereplők kapcsán akad két különlegesség is. Egyrészt a mai horrorfilmekben ritkaságnak számít, hogy a főszereplők valóban kedvelhetőek. Finney és húga életrealitásukkal, jószívűségükkel és kedves kap-

csolatukkal olyannyira képesek kiváltani a nézők szimpátiáját, hogy valóban izgulni tudunk a kisfiú sorsáért. Másrészt, szintén ritka, mint a fehér holló, hogy a gyerekszínészek felnőtt mércével mérve is nagyot alakítsanak. Hihető, átérezhető drámát nyújt Madeleine McGraw (Finney húga) és Mason Thames (Finney) is a vásznon, holott az utóbbinak ez volt a legelső filmes szerepe.

Amellett, hogy valóban jó horrorfilm a *Fekete telefon*, üzenete miatt is érdemes a figyelmünkre. Az izgalmak közt az események sodrásába ve gyítve mutat rá arra, milyen fontos a gyermeki gondolkodásmód (a fantázia és nyitottság) életben tartása és micsoda meglepő teljesítményekre sar kallhat a kitartás és a kreativitás párosa.

Szukkálék Lajos festménye

AZ UTOLSÓ ELLENÁLLÓK?

Sápatagnak, olykor életidegennek, gyakorta igen-igen belterjesnek érzem a bel-belpesti lírát. Túl sok a barázdabillegető, s túl sok a barázdá. Túl sok az önérdék, temérdek a magánközlés. A bel-belpesti szerk. – mint a Macskafogóban a denevérek – gyakran beéri konzerv vérrrel. Jönnek (hozzá), akik szoktak, írnak (neki), akiknek írniuk kell, akikkel nincs gond, akikre hivatkozni lehet, akik értik a *bel-belpesti „tájszólást”*.

Ezért is élvezem annyira, amikor a Nyugat Plusz főszerkesztőjeként, immáron 12 éve, nem feltétlenül csak a pesti elithez sorolt kollégák műveiből válogathatok. S a határon túlról sem a *belpesti tippeket* „játszom” meg. Nem véletlen, hogy inkább budai (tabáni) polgárnak vallom magam. (Esetleg: újpestinek...)

A Nagy Erika szerkesztette *Szlovákiai magyar szép iro-*

dalom 2022 című antológiát örömmel kaparintottam meg, már csak azért is, mert több szerző a Nyugat Plusznak rendszeresen küld nemes portékákat (értsd: primőr prózát, friss verset). Szóval, mikor e sorokat körmölöm, nem a szigorú szerkesztő veti papírra veretes sorait, hanem egy lelkes olvasó, aki az évek során a felvidéki kortárs irodalom nagy barátja, szurkolója lett.

A könyv erénye, hogy nem igyekszik elrabolni a drága időt. Nem tolonganak benne a *bel-belpesti* ízlésnek megfelelni próbáló, félhalott írásművek; a prózáknak atmoszférájuk, levegőjük van, a versek többsége pedig kerüli a divatosság csapdáját. Gál Sándort idézve: „ebben az időtlenségben / már mindenre van időm” (*Tapintható magány*).

Igen, a *bel-belpesti gyors* csak hadd robogjon, *Az örök Felvidéknek* meg legyen meg

a maga ritmusa! Néhol „valahonnan mélyről / az álom hajszáleres testéből” (Bolemant: *álom*), néhol „százaló mozdulattal” (Fellingner: *Buborékmentes*), néhol „új hidak, új utak felé” (Hodossy: *Amikor az idegen visszatér*) tartanak a mondatok, óvatosan célozva az időtlenséget, „ahol csósz szívénséges csutorát...” (Hodossy: *Időutazás a szélnek eresztett bábuval*).

Lapszerkesztőként gyakran morgolodom a honi prózairás satnyuló színvonala miatt. Úgy érzem, a „blogirodalom” mára megtette kártékony hatását, a szófosás nemzeti sporttá nemesül(t). De a kortárs költészetben is bántóan sok a pöz, az allűr. Tőzsér Árpádot idézve: „...a vers ma a röhögő, fingó, csont nemiszervét rázó Halál tánca” (*Post-danse macabre avagy: Az utolsó ellenállók*). Egyetértek vele. Ezért is éltem meg felüdülésként a 2022-es

összegző kötet elolvasását a rekkenő hőségben. Ugyanis e versek többségének tétje van. A prózák pedig – ha nem is mind – jól felépítettek, néhol játékosak, vitriolosak, néhol meszeszerűek, máskor „belemenősek”, mint például Százdai Sztakó Zsolt a migránskérdést sem megkerülő, a fogyasztói társadalomban lézengő modern ficsúrok egyoldalú világlátását bemutató tömör, (elképzelt?) riportba hajló remeke. Bravúros Csáky Pál *A gyűlés* című majomparádéja, Bíró Szabolcs *Holnapja*, Jancsó Péter (a Nyugattól is ismerős) *Blues*-ja. Szerethető Fiala Ilona *Lányfocija* is. Z. Németh István *Kiégése* – mestermunka.

A Tóth László – Tőzsér Árpád – Varga Imre „belső hármas” pedig olyan stabilitást (erkölcsi értelemben is!) ad a felvidéki „válogatottak”, amiről talán még a *bel-belpesti* kollégák is hallottak...

Szabó Zoltán Attila

Szlovákiai magyar szép irodalom 2022. Összeállította: Nagy Erika. Kiadó: Szlovákiai Magyar Írók Társasága, Dunaszerdahely

képzőművészet

SZKUKÁLEK LAJOS, A KOMÁROMI ZSENI

Buday Mária

Szkukálek Lajos festőművész azt állítja, a mélységben születik meg az alkotási vágy, hiszen aki harmóniában él önmagával és környezetével, azt nem hajtja ilyen kényszerítő erő. „Mindig gyöngé, vézna, beteges kisgyermek voltam, aki semmiben sem tűnik ki, semmiben sem jó, így aztán az iskolában is alaposan alulértékelttem magam, fárasztott a mozgás, minden fiús dologban hátul maradtam, nem tudtam

verekedni, focizásban is csak kapufának voltam jó” – mesélte magáról. Aztán fokozatosan felszínre került a bajok forrása. Ha a családdal gyalogolni kellett, gyakran leguggolt, amit a szülei lustaságnak véltek. Ám amikor egy-két szülői pofon sem tudta őt gyorsaságra buzdítani, ráébredtek, hogy valami gond lehet, és orvoshoz vitték. Kiderült, a sokszor ismétlődő mandulagyulladás megtámadta az ízületeit, ami az állandó

fájdalmat, fáradtságot okozta. Ilyen nehézségek árnyékolták be a gyerekkorát, de a rajz iránti szerelem végig elkísérte, megalapozva a szilárd elhatározást, hogy festő lesz.

Alapiskolai tanulmányait követően felvételt nyert egy budapesti képzőművészeti középiskolába, ám az akkori politikai helyzet miatt nem mehetett külföldre tanulni. Édesapja javaslatára a villanyszerelő szakmát tanulta ki. Megfordult néhány

Szukálek Lajos festménye

munkahelyen, rajztehetsége persze nem maradt titok, így általában plakátok festését, a májusi felvonulási ünnepségek transzparenseinek elkészítését, jelszavak kiírását, a kommunista vezetők arcképmását készítették vele. Mindeközben jelentkezett a komáromi Művészeti Iskolába, ahol néhány éven át kiváló mesterektől tanulta a képzőművészet alapjait.

1987-től szabadfoglalkozású művészként tevékenykedik, élete inentől sikertörténet.

Folyamatosan műveli magát, tudását autodidakta módon szerzi, példaképeinek a legnagyobbakat tartja. 1989 után több nyugat-európai városban is élt és alkotott, és részt vett több nemzetközi művésztelep munkájában. Festészete kü-

lönleges, színgazdag, figurális ábrázolása meghökkentő.

Szukálek Lajos hatalmas életművéből 2022. július 8. és augusztus 12. között a komáromi PLATZ Galériában kiállítás nyílt. Munkásságát a tárlatnyitó ünnepségen Szilva József, a tisztelt komáromi rajztanár, a szintén híres alkotóművész méltatta. Sok kép központi témája a szexualitás, a tagadhatatlan ősi erő, amely az életet továbbviszi. Aki végignézte a tárlatot, elvarázsolódott a fantázia és a valóság egyvelegének különös világától. A festőművész az ÉLETMŰ kiállítás részének tekintette saját személyét is, ezért minden délután ott tartózkodott a galériában, és minden érdeklődővel szívesen elbeszélgetett.

novella

TÁNC A DOMBON

Szomík Szilvia

Gabrielle megszorozta lépteit a girbegurba utcácska macskakövében. A párizsi Montmartre negyed lakói számára a Moulin de la Galette-ben tartott táncos összejövetel volt a hét legfontosabb eseménye. A lány nem szeretett volna lekésni róla.

Így is már javában folyt a mulatság, amikor odaért. Megigazította enyhén hullámos haját, gondosan lesimította világoskék ruháját, majd körülnézett. Bruno Goudek urat kereste tekintetével, akinek a meghívást köszönhette. A kert-helyiséget virágokkal és lampionokkal díszítették. A táncparkett zsúfolásig megtelt vidám párokkal, akik boldogan adták át magukat a szombat esti mulatságnak.

– Mademoiselle Pares! Örülök, hogy eljött! – kiáltotta Goudek úr, és üdvözlésképpen egy hosszú csókot lehelt a lány kezére, majd a karját nyújtotta. – Van kedve táncolni?

A hölgy választát meg sem várva már húzta is magával a sokadalomba. Gabrielle kacagva kapaszkodott Brunohoz, ahogy vidáman suhantak a zene ritmusára.

Pár nappal ezelőtt még nem hitte, hogy eljuthat ebbe a bálba. A zsúfolt piacon véletlenül futott össze a barátjával. A cserfes Sophie lelkesen újságot, hogy új festő költözött a környékre, egy bizonyos Goudek úr, aki modellt keres egyik festményéhez. Egy sötét hajú, vékony hölgyet szeretne lefesteni, és mivel Gabrielle pont ilyen, hát beajánlotta őt.

Gabrielle Pares fiatal kora ellenére nem félt a kihívásoktól, bátran elvállalta ezt a munkát. A szegénységben nem sok kiterési lehetőség adódott számára. Így amikor bekopogott az uraság ajtaján, határozottsága felkeltette Bruno Goudek figyelmét. Mivel addig egy megfelelő jelölt sem ajánlott, felfogadta Gabrielle-t.

Bruno Goudek a festés iránt érzett szenvedélye és mérhetetlen szabadságvágya miatt költözött a fővárosba. Egy bajtársával, Philippe Sorierrel együtt bérelte ki a művésznegyedben a Petite Fleur házat, ahol műtermét is berendezte. Bruno és Philippe gyermeki pajtások voltak, az idők folyamán bensőséges barátság alakult ki köztük.

A lány rendszeresen eljárt a festőhöz, aki úriemberként viselkedett, és csak festett, csak festett rendíthetetlenül. Kezdetben nem sokat beszélgettek, csupán annyit, amennyi okvetlen szükséges volt a portréhoz. Goudek úr precízen dolgozott, Gabrielle pedig méltósággal viselte legújabb szerepét. Kis idő múlva a kettejük közti távolságtartás fokozatosan baráti viszonyra alakult, és a műbefejeztével Bruno meghívta a kisasszonyt a szombati bálba.

Ahogy a kora nyári est éjszakába hajlott, úgy vált a táncparketten is egyre forróbbá a hangulat. A jeges italok helyett, hogy hűtötték volna, csak fokozták a mulatozók kedélyállapotát, és a szenvedély magával ragadott hölgyet, urat. Már senki nem foglalkozott egy-egy félrecsúszott kalappal vagy hajtúval, és ügyet sem vetettek a szomszéd táncolókra. Nem számított, ki honnan jött és mit csinált azelőtt.

Gabrielle is összesimulva táncolt Brunoval. Nem emlékezett már, mikor került ilyen bizalmasan közel táncpartneréhez, de nem bánta. Egyáltalán nem,

sőt. Vére izzott, teste felhevült, alig tudta palástolni vonzódását a férfi iránt. Bruno egyre szorosabban tartotta, miközben kedves szavakat suttogott a fülébe. Mintha a szívük is felvette volna a zene ritmusát, egyszerre dobogott. Gabrielle érezte a férfi meleg leheletét a nyakán, és gyengéden közeledve finom, óvatos csókját. Bruno ezt követően kérdően nézett rá, végül elindultak a ház irányába. A reménnyel és szenvedéllyel teli éjszakában ott vibrált a várakozás izgalma.

A lány már sokszor megfordult a tágas, padlástéri szobában, de ezúttal egyiküket sem érdekelte az ecset és a festőállvány. Hevességükben levertek néhány festéktartályt a polcra, és a fémdobozok irtózatossá csörömpölése áthallatszott a szomszéd szobába is, ahol Philippe lakott. A lakótárs nem tudott úrrá lenni a kíváncsiságán, így elindult kideríteni a zaj okát.

Gabrielle talán az elfogyasztott italoktól, vagy a felfokozódott érzelmektől bódultan omlott Bruno karjába. Élvezte teste minden rezdülését, ahol az megérintette, és a férfi keze

bizsergetően ott kalandozott minden porcikáján. A két test sürgetően még többet akart a másiktól. Ruhájukat letépvé, egymást mohón csókolva új felfedezőutakra indultak. A forró éjszaka még jobban besűrűsödött, megtelve buja meglepetésekkel.

Gabrielle másnap reggel azt hitte, hogy csak álmodta az egészet. Annyira hihetetlennek tűnt mindez! Titkon viszont remélte, minden új tapasztalás, amit az éjszaka nyújtott, igaz volt. Óvatosan az ablak felé fordította a fejét, a felkelő nap első sugarai bágyadtan cirógatták Bruno arcát, aki időnként elégedetten horkantott egyet. A lány a fénytől kissé hunyorogva a másik irányba nézett, ahol a félhomályban egy csinos, chevron-bajuszú alak sziluettje körvonalazódott ki; Philippe mosolygott rá, huncutul.

Gabrielle felsóhajtott, apró keblei megremegtek, és felnézve a gerendás mennyezetre alig hallhatóan azt suttogta: Merci!

Távozáskor még diszkrétan odasúgta Philippének:

– Úgy látom, te is olyan jól festesz, mint a barátod, Bruno...

vers

Saitos Lajos

Pestnél a Duna

Pestnél a Duna gyakran kiöntött s eláztatta akkor a szántókat irtásföldeket se aratni se halászni nem tudtak a pestiek s gondoltak egy nagyot gátat szabnak építenek a Dunának ezen oldalán ami oly masszívnak sikerült akár emelhetnének reá házat így is lett s megépült a parlament az ország háza a város ékszerdobozza Isten iránti hálából tele-tömjéneztek mígnem tele-politizálták termeit és a csúcs-toronyra hol csillagot raktak díszül hol meg leverték róla mint ajtóról „rozsdás” lakatot... s a víz meg mit sem sejtéssel kavargott/hömpölygött tova de már a budai partot nyaldosta ha éppen nyaldosta...!

Ősrégészet

Majd amikor a jövő ősrégészei kiássák városunkat a hegyomladékból s vezetékeket – drótokat találnak a falakban majd elképedve összenéznek: ugyan mit is akarhattak ük-ükeink/köbükieink ezekkel a huzalokkal csak nem megdrótozni/összekötözni

a falakat – vélekedtek nagy okosan hiszen nekik a világ világossága Nap – Hold – csillagok által ingyenes s nem mint a valamikori harmadik évezred emberének: így akarták tán a villámot utánozni világítani – s netalán delejezni ménkű sok huzalokkal a Napot!

Üzenet haza

Itt az óceán partján minden csupa homok vízfodor napsütés és felhőfoslány – – sehol egy bélyegcsipke mi haza üzenetet vinne!

Debreczeny György

örömóda

szemközt az új építésű ház második emeleti erkélyén valaki telefonál hallani az utca másik oldalán bár elnyomja olykor az autók és a leszállni készülő repülők zaja

megszólal az örömóda valakinek csöng a telefonja egy borízú hang referál a borjú egy új kaput preferál nekünk meg jó lesz a régi is boldogan bámuljuk azt is

Szukukálek Lajos festménye

novella

JEGES NYÁR

A hétvégi, nyári délutáni szieszta bent a kis falusi ház hús nappalijában megfizethetetlen. Főleg így, elteltítődve ebéd után. A kecskelábú, bordó simabárony fotelban ellazulva, kézben egy pohár hideg tejszínhabos gesztenyepürével áldozom a mai napnak. A gyerekekre rá lett ripakodva, keresztül-kasul rohangálnának a legelső „tiszta szobától” a leghátsó „tata” szobájáig. Az öt helyiség, melyeknek ha kinyitjuk az összes ajtaját, 25 méteres folyosóként nyitja egybe a teret, csodás látvány és egyben kiváló alkalmi futópálya is.

Hirtelen besötétedik. Jön a vihar! Rohanunk ki az udvarra összeszedni a kitergetett, de

már száraz ruhákat. Vagyunk vagy tízen, a kisgyerekek is itt sikongatnak, élvezik, hogy a szél majd felkapja őket. A hatalmas fa fészerajtó nehézkesen megered, majd egy erősebb szellőkésnél kicsapódik. Mellette egy falhoz támasztott faragott szekrényrész vár javításra, s az a fészerajtó kilingésétől nagy csattanással előredől a macskajárdán. Félve állítom fel, s csak remélem, hogy semmi baja sincs. Óvatosan simítom, kezemmel ellenőrzöm, nem sérült-e a hosszanti irányban faragott díszítőlé. A tobozfaragványról bizony letörött két pikkely, próbálok visszaigazítani. Fene egye meg! Ez bizony javíthatatlan, sőt,

ragasztani sem lehet! Nincs idő sopánkodni, hatalmasat dörög az ég, és olyan nagyot villámlik, hogy lebénulva nézünk fel mindnyájan. Ahogy elmúlik a nagy fényesség, ismét keresztül-kasul rohangálunk nem csak mi és a gyerekek, a macskák is a hosszan belátható, puha, zöldfüves udvaron. A kapunál kikészítve az összekötött, papírgyűjtésbe készített csomag, amit most megkezd a szél, és néha felröptet belőle pár reklámújságot.

A gyerekek imádják ezt a látványt, sikítanak, próbálják elkapni. Az apró kis forgószeklek sem veszik kedvüket, inkább beleállnak égre emelt kezekkel. Ijesztő látvány az egész, a forgószél már minden emelhető dolgot visz. Ha nem az ég dörög, akkor a pléhtetők, csatornák zengenek, a fák pedig vészjósló hangokat adnak ki. Furcsa érzés kap el, megmagyarázhatatlan, úgy érzem, jön valami, ami eddig még nem volt. A macskamama a padlásfeljárón keresztül a megrekedt meleg levegőjű padlásra menekíti az összes kölykét. A gyors szellőkészek a pince ajtaját is kivágják, a garázsajtó is csapdosza a falat. Rohan mindenki ajtót, ablakot bezárni, becsukni. A ruhákat, amiket nem sikerült még leszedni, viszi a szél csipe-szestül. Egy könnyű lepedőt a diófa tetejébe egyenest.

A gyerekek – öt kicsi – a kapunál visonganak a cseresznyefa alatt. A verőcén elromlott a zár, néha kinyílik, ez most eléggé aggaszt. Odakibálok, jöjjenek el onnan rögtön, félek, valami bajuk esik. Az istennek se jönnek, teljesen fel vannak villanyozva, mintha valamit látnának. Már szinte ujjongva kiabálnak kifelé, a kapun túlra a parkba. A többi felnőtt még mindig rohangálva zár, csuk mindent, a külső

zsalukat is. A vizeskannákat, cserepeket is borítja a szél. A kölykök a kapuba kapaszkodva szinte őrjöngnek, valaminek nagyon örülnek. A napszakhoz képest ijesztően sötét van, nyugtalan érzés fog el. Rohanok feléjük, és amit a park felől látok komótosan közeledni, halálosan megrémít. Ordítok a többiek felé, jöjjenek segíteni, a verőcét muszáj lelakatolni, a gyerekeket gyorsan bevinni. Már a kölyköknél vagyok, akik ugyanúgy élvezik a látványt, mint eddig, félelemérzet nélkül. Kezüket alig bírom lefejtetni a kerítésről, kapuról, szorítják markukkal, kapaszkodnak, visonganak. Nem értik, miért akarom, hogy halkabbak legyenek, ne hívják fel magukra a figyelmet. Rettentően félek, ideges vagyok, kezdem elveszíteni a fejem.

Az meg csak közeledik komótosan. Már csak pár méterre van. A verőcét nem tudom bezárni, és ha be is tudnám, mit neki egy kerítés, kapu!? Ráordítok a gyerekekre, hogy most nagyon gyorsan be kell rohanni a házba, és minden nyílást el kell torlaszolni! Nagy nehezen sikerül a görcsösen kapaszkodó kezeket lefejtetni a kapu rácsairól. Rohanunk befelé, még az utolsó pillanatban az egyik kicsiért vissza kell nyúlnom. Az utolsó pillanatban kapom el, a hatalmas, háromméteres test már az udvaron van. Rohanunk a ház felé, a szél lassítja lépteinket, hajunk szanaszét repked, alig találjuk a bejáratot. Az ajtóból utolsóként még visszanezdek, már itt is van, a nyomomban, lassan, komótosan lépked a zöld fűvön. Jön, mint aki tudja, mit akar. Látom a szemében, hogy számára nincs akadály, be fog jönni hozzánk. Gyorsan zárom a ház dupla bejárati ajtaját. Bútorokat tologatunk az

összes ajtó elé, az ablakokon a spalettákat is zárjuk. Eloltjuk a villanyokat is, ne szűrődjön ki semmi fény.

A bejárati ajtónál kezd kapaszkodni.

A lehető legtávolabba húzódnunk, az első szobába. Közben van még három ajtó, amit gondosan kulcsra zárunk, majd torlaszolunk. Csönd van, mi is csöndben vagyunk. Egy idő után meg kell tudnom, mi történik, úgy döntök, lassanként előrelopok. Óvatosan elhúzódom a torlaszokat, és sorra nyitom az ajtókat. Osonva közeledem ahhoz, ami a konyhába nyílik, ott van, hallom a neszezést. Ezt nem nyitom ki, csöndben kiveszem a kulcsot, és a lyukon keresztül kémlelem, mi történik a kivilágított konyhában. Amit látok, csak egy kicsit nyugtat meg, s arra gondolok, vajon meddig lesz itt, és milyen módon fog eltűnni ez a látszatra mesébe illő jelenség.

A nagy, karos hintaszékben kényelmesen, keresztbe tett lábakkal hintáztatja magát egy hatalmas jegesmedve, és fújja elégedetten a libatollakat a levegőbe. Hosszan nézem, ahogy egyenként fújja őket a plafonig, azok meg repülnek, mint a szappanbuborékok. Majd egy laza pillantást vet a kulcslyukra, tekintetünk találkozik...

Megijedek, elrántom magam az ajtótól, s hirtelen úgy érzem, a mellkasomon folyik végig valami sűrű, langymeleg ragacs. Félve érintem-tapogatom jobb kezemmel, nem merem kinyitni a szemem. Teljesen elöntött – gondolom –, s próbálok feltápászkodni. Másik ökölbe szorított markomban egy gyűrött ezüst csomagolás, amit kismítok a térdemen. Egy rajzolt jegesmedvét ábrázol, mellette hatalmas betűkkel: orosz jégkrém.

Már megint elaludtam...

Szukukálek Lajos festménye

vers

Mila Haugová

Az álmok teremtése előtt

(Részlet a Szárnyas nő című kötetből)

Akad-e még bennem olyan zug
amiről nem tudnék?
és ne zakatoljanak a szívemben titkok
s már ne szóljon nyelvemen a sötétség?
itt vagy
élsz
és fázol

a fagyott talajra hull a hó
még a hold is elvonul
a reggeli ködökből kibúvik
és derültebb tájra utazik
most beásnék a lélek kertjébe
mélyre, szavaink gyökerei közé
ezekben a pillanatokban
csak néhány élőlény ismeri fel
egymást (lények volnánk, kiket
megoszt egy idegen tekintet, jó most ne
válaszolj, de hidd el, csak a hangod
az egyetlen érzékelhető mozdulat
s ebben biztos lehetsz, még akkor is

ha majd az utolsó percben a mozdulatom
kiterne előled)
szeretném, ha az ő
lélegzetévé válnék
mert ami megmarad
az mind áttetsző

Fordította: Gágyor Péter

múltidéző

MOYZES ILONA, A MÁSIK JELES DERESKI

Juhász Dósa János

Szeptember első szombatján egy alig hatszáz lelkes kis faluban tartják a szlovákiai magyar alapiskolák tanévnyitó ünnepségét. A falu neve nem ismeretlen a fazekasmesterség szerelmesei, valamint azok előtt, akik számon tartják Dúdor István tragikusan fiatalon elhunyt festőművészt, aki a falu temetőjében nyugszik. Sokkal kevesebben tudnak arról (a falu kizárólag szlovák nyelvű honlapja sem), hogy a falu szülötte Moyzes Ilona írónő is, aki 1921-ben született a településen.

„Láng vagyok az alkony hamujában” – írta magáról Moyzes Ilona, aki Rimaszombatban érettségizett, majd Csehországba került, Moravská Ostravára. Itt kezdte újságírói pályáját, de előtte már a Prágai Magyar

Hírlap gyerekrovata is közölte írásait.

A második világhétség után egy ideig férje révén marad Csehországban, még jóval Mács József előtt találkozik Csehországba deportált magyarokkal, akiket meg is szólaltat érzelmesre hangolt riportjaiban. Az ötvenes évek végén fiaival (egyikük fotó-, másikuk festőművész lesz, s a tengerentúl keresik a boldogulásukat, míg harmadik fia tragikus körülmények között meghal) hazatér Pozsonyba, s bár nem sokan biztatják, az írást nem adja fel. Ugyancsak megkésve, 1965-ben *Ostravai dalok* címmel megjelenik egyetlen verseskötete. Ezt követően elsődleges műfaja a próza, témája szülőföldje mellett (*Az utolsó fazekas*) a második világháború borzalmai (*Barnus bátyó*),

csehországi munkásélményei, de ír a legkisebbeknek (*Szandi naplója*, *Szél herceg szerelme*) is. A *Szandi naplója* egy ötéves óvodás kislány szemével láttatja a (nagy)világot. Pozsonyban Csemiczky László festőművésszel él együtt, talán ennek is köszönhető, hogy élettársa mellett más jeles honi festőművész (Weiner-Král' Imre, Mária Medvecká, Janko Alexy) lírai portréját is megrajzolja. 1973-ban *Harangok* címmel jelenik meg vékonyka, zsebméretű elbeszéléskötete, amely 16 rövidke írást tartalmaz. Ezt követi 13 évvel később a *Barnus bátyó*, amely a címadó, második világháborús kisregény mellett további öt, rövidebb lélegzetvételi írást tartalmaz.

„Moyzes Ilona prózai írásai-ban mindvégig jelen van a köl-

tó. Már-már férfiasan sűrít, de amit élénk tár, azon érződik az asszonyi meglátás, s a meleg asszonyi szív. Nehéz lenne őt más szerzővel összetéveszteni” – írja róla egyik méltatója, értő olvasója, Ardamica Ferenc. „*Mert elhagytam én az ősi földet, // s most hajszolt bánat, úzött kín vagyok, // ki téves úton, sántán botladoz, // a földön önmagam keresve, // míg felhők között zúgva vágatok.*” – foglalja össze gazdag életpályáját Moyzes Ilona, aki 1989 után fiaival költözik. Kanadában, majd Kaliforniában él, itt éri a halál 86 éves korában. Hamvait a fiai a Csendes-óceánba szórják. Szülőhazája csak hónapokkal később értesül a haláláról.

„*Szülőhazánknak polipkarja van. Hazahív, szorít, de nem*

Moyzes Ilona

veszi el tőlünk a levegőt” – írja egyik írásában, s ez akár megfogadható üzenet lehet a tanévnyitó ünnepség résztvevőinek is. Ahogy üzen a szülőfalunak is. Moyzes Ilona Deresken született, érdemes lenne őt Štefan Dúdor (sic!) mellett számontartani(uk).

Moyzes Ilona

Anyámnak

Még látom hajadnak omló ezüstjét,
még hallok hangod puha bársonyát.
Néha látom a csöndes kis szobát,
és lobbanni vélem szemednek tüzeit.

Még látom a kályha hunyó parazsát,
a pöttyös bögrét, drága kezedet.
Az esténként megírt leveleket,
s érzem az órák lassú suhanását.

Még látom, hogy tud remegni a bánat,
s az öröm áldott könnyeket csalni,
még látom néha melletted apámat.

Még látlak sokszor, ó, igen, annyi
keserves, szürke, hosszú év után:
a szeretet örök tud maradni.

Estefelé

Bár a nap
körútját rég bejárta,
az ég alján még
kékbe olvad a sárga.
Majd egy perc alatt hirtelen
szürke lesz minden s mindenem.
Mint a tűnő füst...
Mégis:
láng vagyok az alkony hamujában.

reggel

Reggel
a neveddel ébredtem.
Mint fényes pallos,
úgy ébredt fel az álmos
város felett a nap....

valami hozzám ért

valami hozzám ért,
valami fogva tart,
tengerbe sodródtam,
nem látom, hol a part.
Maréknyi nyugtalan,
apró felhő köröz.
A szél
egy percre megremeg,
a nap
villámot ver a hullámok felett,
Jaj, hol a part?

Virrasztás

A perc az óra lapján éjbe oson,
hús aranyát a szívemre szítálja,
a kóbor hold s a száraz téli fákra;
hideg lett, fehér, komor a vánkösöm.

Tűnődöm letűnt, elveszett álmokon,
gyöngye gát a vihar dühét nem állja.
A kóbor hold holt betűkre szítálja
hívős aranyát... Hideg a vánkösöm!

Hol vagy?

Hallgat az éj, a csönd, a fal,
a csillag.
Várok.

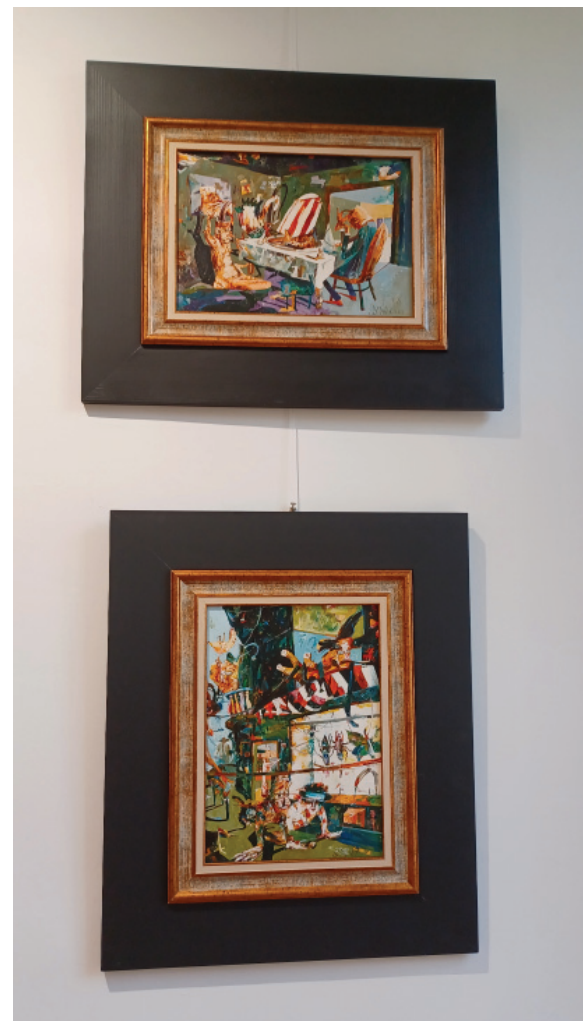
Hajnal. Tompa zuhanás.

A tűnő percek
az úr ölébe hullnak.

Katona-honvágy

Hullnak a levelek, az őszi levelek,
kapjál fel lágy szellő
szárnyadra, ha lehet.

Levél az almafán, száraz és utolsó,
ferdén süt már a nap,
de így is aranyló.
Az udvaron talán, aranyhaj, árva lány
s a száraz fák között
ruhát akaszt anyám.
Ruhát akaszt anyám, ingem is kimosta,
áldott kis csomagot
hoz holnap a posta.
Anyai szív üzen: – Jó fiam, szeretlek.
Dübörgőn, csattogón
zúgják a kerekek.

Szukáček Lajos festményei

zenővér

Fellinger Károly

Kárpátaljai
gólyafészek

Botfalva

Pokrócszövés, lekvárfőzés,
falusi jó disznótorok,
szüreti bál alkalmával
a Föld visszafelé forog.

Botfalván az alma édes,
aranyból van magja, Olga,
bottal ütheted a nyomát
a tolvajnak, ha ellopja.

A botfai fiatalok
a kanyargó, hús Ung partján
vándorbotból rakott tűznél
osztognak a sült szalonnán.

Nagygejőc

Horgászparadicsom,
hús ártéri erdő,
Latorca-mentére
sok jó ember eljő.

Forró a kemence,
száll a kenyérrillat,
belengi az udvart,
vendégségbe hívat.

Rongyszőnyeget szőnek
gyerekek és vének,
ha jó a szerencse,
arra majd ráléphet.

Rát

Kisrát, nagyrát
két jó barát,
hajba kaptak,
az angyalát,
az a fura
az esetben,
nem volt haja
egyiknek sem.

Rátarti volt
mindkét község,
imádták a
friss vadkörtét,

paripájuk
táltos-fajta,
szivárvány a
nyereg rajta.

Kincseshomok

A faluban gazdag, szegény,
ha arról hall, hogy e helyen
nem rejt kincset se föld, se tó,
mélyen hallgat, sasként figyel.

Ám utána egytől egyig,
apa, anya, s gyerekük hét,
akár a strucc Afrikában,
homokba dugja a fejét.

Azt mondja az öreg bíró,
nem hiábavaló dolog,
valamiért ez a falu
már régóta Kincseshomok.

Ungtarnóc

Mikszáth Kálmán
bátor író,
könnyen írt,
szaporán,
tüske ment a
tenyerébe
az eset
hallatán.

A Különös
házasságban
Ungtarnóc
szerepel,
Bernáth Zsiga
földbirtokos,
ezen a
szent helyen.

Buttler János
a barátja,
őszinte,
karakán,
Órdarmánál
van kastélyuk,
a Bozos
vén tanyán.

Grófi sarj ő,
ungtarnóci,
birtokuk
oly pompás,
megéri a
maga pénzét,
így tartja
a mondás.

Ungtarnócon,
kőkényesben,
napba néz
a csöpp lány,
se nem kék, se
nem fekete
a szeme,
mélyzöld ám.

Korláthelmec

Korláthelmec
híres falu,
párja annak
bizony nincsen,
nyolcszáz éve
van temploma,
nem korlátolt
itt senki sem.

Dél nyugati
határában

húzódik a
nagy Kiserdő,
gombaszezon
idején ám
a király is
ide eljő.

Órdarma

Ung partján virágozik
vadkörte, vadalma,
híres Órdarmának
a víg lakodalma.

Darma falu és Őr
egybekelt, egyesült,
még az ebeknek is
jutott bor, kacsasült.

Darmay Viktornak
verseit szavalták,
a mákos gubáról
hiányzott cukor, mák.

Tizzasalamon

Nem lovagolnak a népek
itt a szavakon,
olyan okos már mindenki,
mint bölcs Salamon.

Tizzasalamon határa
ma is jól terem,
hátára veszi a szegényt,
gazdagabb legyen.

Kihajtja a csordát a férj
reggelente még,
tejfölt, túrót készít neje,
hisz jó feleség.

Tiszaágtelek

Becsergely- és Baksa
nemzetségek éke,
Eszenyi családnak
féltett szeme fénye.

Aghteleknek mondták,
írták le a népek,
Latorca vizétől
csodákat reméltek.

Tiszaágteleken
portyázik a róka,
errefelé él már
bizony, évek óta.

Csipkebokor fölött
kelepel a gólya,
ravaszabb a béka,
nem jön ki alóla.

Kereknye

Grízes lángos, meg bobájka,
friss káposztás paszulyleves,
főzni tanul a menyecske,
nyelve csípős, nyelve hegyes.

Kukoricalepény illat,
helységről helysére szálldos,
lágú húsvéti sárgatúró,
juhtúróval kész a bános.

Gombával töltött káposzta,
pirított puliszka, pászka,
ukrán gyerek ruszin módra
tömi, meri csak magába.

Kereknye (Balázs Géza illusztrációja)

iránytű – fiatal írók rovata

MONOKRÓM

Kovács Kitti

Egy kedd délelőtt jelent meg a kanapé és a dobozok között. A kopott fapadlón álldogált. Kusza hajtincsei különböző színekben pompáztak, arca itt-ott béka-zöld, nyaka oldalt halványlila, ujjbegyei olyan narancsok, akár a naplemente. Mintha szvette-rének minden fonala más színű lett volna, cipőfűzője hol piros, hol kék, nadrágja pepita.

Lisha megkövülve bámulta a különös alakot, aki – úgy látszott – bevette a nappalit. Könnyed mosollyal kezét a lány felé nyújtva szinte fellobbantotta jelenlétével a szürke falakat.

Lisha alig két napja költözött be. Még az utca nevét sem sikerült megjegyeznie, holmija száználmas kis kupacban hevert a szerzet melletti dobozokban. A lakás falai üresek voltak és ridegek, a bútor makulátlan, a konyha érintetlen, a hálószoba lakatlan – matrac híján még a kanapén aludt –, ő maga pedig élettelen.

Amikor a költöztetők ledobálták a létezéséhez elengedhetetlennek tartott segédeszközöket az új nappali fakó padlójára, arra gondolt, ráér a kicsomagolással. Ráér még azzal, hogy belakja a teret, azzal, hogy megpróbálja megfejteni, miért van szüksége manderre – vagy bármire – az élethez. Neki jók voltak a falak így üresen is. Tetszett neki a személyesség és véglegesség teljes hiánya, biztonságosnak érezte, hogy nincs szüksége tárgyakra egy otthonhoz, nem keres kényelmet és meleget, csak lépdél, beszél, mozog, pihen – ahogy mindenki körülötte. Megbékélt az őt körülölelő szürkeséggel, kellemes volt minden hazaérkezés után belesüllyedni a semmibe. Seszínű haját kontyba fogni, bő rövidujjút húzni, és abban a tudatban várni az éjszakát, a hajnalt, a hétvégét – mindig valamit –, hogy úgysem látja senki, tehet, amit csak akar.

Erre megjelent ez a jöttment, a dobozokkal együtt. Csak azokkal érkezhettek, nem volt más magyarázat. Lisha csodálkozott, hogy két napig elkerülte figyelmét a hívatlan vendég jelenléte. A lány általában a teljes közöny ködén át tekintett a világra, most is csak azért fordult felé és nézett az égkék szempárba, mert a fiú megszólította.

– Örülök, hogy végre beszélhetünk – mosolygott rá a jövevény vidáman. Lisha bizalmatlanul bámult vissza rá. Elvégre egy idegen állt a nappaliban.

– Bízom benne, hogy az előző lakás után stílust váltasz – nézett végig a szegényes berendezésen. Amikor nyugtáztá, hogy a lány nem viszozza

a kézfogást, bepillantott az egyik dobozba. Lisha elhűlve nézte, ahogy teljes lelki nyugalommal kutatni kezdett a dolgai között. Egy szürke bögre, egy fehér konyharuha, néhány üveg pohár.

– Ne haragudj, de mit művelsz? És honnan tudod, milyen volt az előző lakásom? Ki vagy te?

– Reméltem, hogy most tényleg látsz – simított el a fiú az arcából egy türkiz tincset. – Azt is tudom, milyen volt a gyerekszobád. Veled lakom már hosszú ideje.

– Arról azért tudnék – húzta el a száját a lány hitetlenkedve. A dobozból szürke pulóverek, fekete nadrágok, unalmas zakók, fehér törölközők és nélkülözhetetlen párnahuzatok kerültek elő. Még díszpárnákat is rendelt, azt mondták, az létfontosságú. Erre megjelenik ez a jöttment, és azt állítja, hogy Lisha mindaddig nem is volt láthatatlan?

– Megkérhetlek, hogy ne nyúlj a holmimhoz? Találkoztunk már valahol?

– Álmaidban időnként. Ahogy az évek teltek, egyre ritkábban.

Lisha tiltakozni akart, amikor a fiú váratlanul a lány sápadt arcára nyomta zöld kezét, egy cinkos vigyorral befogva a száját. – Tudom. Hoztam neked lakásavatató ajándékot. Pakoljunk ki!

A fiú színpompás érintése furcsán ismerősnek tűnt. Nosztalgiát érzett benne, gyerekkori napsütést. Lisha maga sem értette, mi vezérelte arra, hogy kövesse a konyhapulthoz, ahol egy narancssárga kerámiába ültetett mélyzöld levézetű növény várt rájuk.

– Elnevezheted – simított végig az egyik fénylő levélen a fiú. – Csak gondoskodj róla, ennyi az egész! Néha egy kis locsolás, egy cseppnyi szeretet. Meghálálja majd.

Tekintete mintha a távolba révedt volna, ahogy Lisha zavart arcát nézte. Mosolygott, visszaindult a dobozokhoz, és az egyik legnehezebbet cipelve tért vissza.

– Kezdjük a hálószobával, gyereünk! És még ma szerezned kell egy matracot, mert nem bírom nézni, amit a gerinccel művelsz.

A lány tátott szájjal bámulta, ahogy a fiú eltűnt az ajtó mögött, lábai szinte automatikusan követték. Maga sem tudta, miképp került aznap este egy szivárványokkal teli takaró alá, hogyan termett alatta kényelmes matrac, és miért járta át a mellkasát rég nem érzett melegség.

Másnap reggel meglocsolta a növényt, és nekiállt kipakolni a tányérokat. A fiú a távolból figyelte, ugyanott ácsorgott, ahol tegnap meglátta őt. Rejtélyes mosollyal nézte, ahogy combközépig érő felsőjében, halántékára izzadt hajjal törölgeti a poros kerámiát.

– Hoztam neked egy újat – nyújtott felé egy napraforgókkal díszített bögrét. Ugyanolyan volt, mint az ő szürke bögréje, csak a szürkeség hiányzott róla. – A régít véletlenül összetörttem, ne haragudj!

– Ugyan! – legyintett a lány. Még mindig zavarban volt a hívatlan lakótárs miatt. – Semmi baj, csak egy bögre – mondta, majd nagy gonddal a polcra helyezte a napraforgókat. A lakás egy sárga terítővel és néhány krémszínű drapériával is gazdagodott aznap.

Amikor eljött a vacsora ideje, és szokás szerint nyitotta volna a fagyasztót, a fiú egy tál tésztát tolt elé.

– A kedvenced – jelentette ki hatalmas vigyorral. Lisha ragyogó arccal bámult hol a tányérra, hol rá. – Itt az idő, hogy rendesen egyél. Régen főzni is szeretél... Holnap együtt készítsünk valamit, rendben?

A lány tele szájjal bólogatott. Amikor a következő héten belépett a lakásajtón, a pepitanadrágos jövevény törökülésben várta a kanapé háttámláján egyensúlyozva.

– Már-már aggódok érted – mormogta Lisha a zárral küszködve. Kezei tele voltak a hétvégi bevásárlással.

– Én is! – vágta rá a fiú. Lisha meglepődött. Mégis mi oka lenne az aggodalomra? Jobb bőrben van, mint valaha, ha nem veszi figyelembe a töredezett hajvégeket. A fiú leugrott a kanapéről, színpompás haja a szemébe lógott. Közömbös arccal figyelte a lány szenvedését a táskákkal, kezével lágyan intett, hogy enyhítsen a súlyukon, és Lisha ne vegyen észre semmit az apró gesztusból.

– Magamért. Tudod... én minden sötét pillanatodban melletted voltam. Mindig melletted álltam.

Lisha kis híján elnevette magát, de sikerült megállnia. Nagy nyögéssel a konyhapultra emelte az élelmiszert.

– Ne túlozd el ezt az egészet... – Meg se fordult a fejében – húzta fel az orrát a fiú, és makacsul követte Lishát a hálószobába. – Csak érdekes, hogy rám mindig számíthattál, sírhattál a vállamon, főztem neked, kirán-gattalak az ágyból, ha egyedül nem...

– Elég.

– Te pedig így hálálsz meg. A lány sóhajtva pillantott az órára.

– Tizenkét percet késtem. A busz az oka, sajnálom.

A fiú szája szélén mosoly táncolt, ahogy pipacspiros zokniba bújtatott lábával dobolt a padlón.

– Teljesen kihűlt a kakaó. Nem hiszem el, hogy ennyire közömbös és felelőtlen vagy. Hiába minden erőfeszítés a részemről...

– Indítsd a filmet, egy perc és ott vagyok.

Nyomatékosan tolni kezdte a nappali felé, mire a fiú arcizmai megadták magukat, és hangosan felnevetett.

– Pontosan ezt mondtad indulás előtt is. Legfeljebb egy óra. Aztán így állunk... hideg kakaó és egy összetört szív.

– Ó, menj már!

Lishának csak két keddel később tűnt fel, hogy zenét hallgat. A fiú a kanapén ücsörgött, mint mindig, pepita nadrágját piszkálta narancs körmeivel, elgondolkodva hümmögött a dalamra. Nem evett, nem aludt, időnként felszívódott, és bár sosem hagyta el a lakást, mégis újra felbukkant, amikor a lányba visszaköltözött az üresség.

Lisha frissen készült süteményei a konyhapultron hültek a paradicsompáros tepsiben, vadonatúj kötött sáljait mosolygva akasztotta fel a bejárat melletti fogasra. Homokszínű, mélykék, rózsaszín és ibolya. A lakás lassan megtelt hangokkal, illatokkal és színekkel – élettellel. A szobanövény – közös meg-egyezés alapján Anonymus – szépen növekedett, a polcokat ellepték a könyvek, a tarka lemezborítók, a díszes edények. A falak megteltek színnel, képekkel és plakátokkal, az ablakon át a májusi napsütés és az utca

ismerős zaja áradt befelé. A fiú lassan felállt, bőre ma égkéken ragyogott. Valamit rejtegetett a háta mögött.

– Mi van nálad? – nézett fel rá Lisha ragyogó szemekkel. Arcát festék borította, épp egy szék lábait pingálta törtfeherre, széles terpeszben alkotott. Almazöld papucs ugrált táncoló lábfejen.

– Na, mi van nálam? – mosolygott a fiú. Lehajolt, az ujjai közt tartott narancssárga szalaggal pedig felkötötte Lisha tincseit, hogy ne lógjanak a szemébe munka közben. Mikor elhúzta a kezét, a lány észrevet- te, hogy ujjaiából kiszökött a narancssárga, az ujjbegyeket lassan ellepte az ég kékje. Mosolya lehervadt az arcáról.

Az elmúlt hetek alatt az addig üres lakás megtelt élettellel. Lisha az ágyán feküdt, csukott szemhéja mögött az ég helyén kígyózó galaxisokat látott. Egymásba nyíló világokat, lila folyókkal táplált tengereket, égből csüngő virágokerteket, és időnként egy szivárványon sétált a vörösén égő felhőkig. Amikor felriadt, ott feküdt mellette a fiú. Arca olyan közel az övéhez, hogy a szoba homályában csak az üres szempárt látta tisztán. Visszanyelte a hirtelen torkába kúszó rémületet, és az éjjeliszekekrény lámpájához kapott. A fiúra vetülő fény megvilágította annak hideg, hamuszürke bőrét, hófehér tincseit, szénfekete pupilláját.

– Mi... Mi történt veled? Hova lettek a... Hol vannak a színeid?

Meg kellett köszöriülnie a torkát, hogy beszélni tudjon. Mellkasára nehéz súly telepedett. A fiú mosolygott, gyengéden viszhahúzta Lishát az ágyra.

– Pillants a tükörbe végre! Most már mind ott ragyog ben- ned.

Szkukálek Lajos festménye

mozaik

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy régebbi felvidéki szerző könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a helyorseg@liliumaurum.sk címen!

Évfordulók

125 évvel ezelőtt született **Fábry Zoltán** (Stósz, 1897. augusztus 10. – Stósz, 1970. május 31.) író, a cseh-szlovákiai magyarság legjelentősebb szocialista írója, kritikus és esztétája. A háború gyilkos valóságának felismerése kötelezte őt el a szocializmus idestova öt évtizedes írói szolgálatára. A múlt gazdag hagyományai szervesen beépülnek háború után megjelent esszéibe, tanulmányaiba.

95 évvel ezelőtt született **Csanda Sándor** (Kisújfalu, 1927. augusztus 3. – Pozsony, 1989. július 10.) irodalomtörténész, egyetemi tanár. 1951-ben részt vett a Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanulmányi Szervezésében. Szöveggyűjteményt adott ki a szlovák-magyar irodalmi kapcsolatok köréből. Egyetemi jegyzetként kiadta a régi magyar irodalom történetét. Fontosak kapcsolattörténeti kutatásai és tanulmányai 1918-tól a 20. század végéig.

5 évvel ezelőtt hunyt el **Mács József** (Bátka, 1931. április 18. – Pozsony, 2017. augusztus 31.) író, publicista, szerkesztő, műfordító, a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja. 1968-ban, a prágai tavasz idején adta ki az *Adósságtörlesztés* című regényét, amely először szól az 1947-es csehországi deportálásokról. Magyar-történelem szakos pedagógusi diplomát szerzett, pályája az újságírásszerkesztés és a szépirodalmi művek alkotásával telt.

35 évvel ezelőtt hunyt el **Szombathy Viktor** (Rimaszombat, 1902. április 8. – Budapest, 1987. augusztus 12.) író, műfordító. Szerkesztette a Komáromi Lapok, a Magyar Vasárnap, a Magyar Írás, az Ünnepek és a Forrás című folyóiratot. Főként ifjúsági regényeket és útirajzokat publikált. Témái leginkább a Felvidék egykori életét, hétköznapi eseményeit mutatják be. 1936–1940 között a Komáromi Múzeum igazgatója volt.

HÁRMAS KÖNYVBEMUTATÓ

Rendhagyó, nyári, kültéri hármás író-olvasó találkozóra került sor a közelmúltban Csicsón, a sportpályán, a Csemadok helyi szervezetének rendezésében. Ez alkalomból három író (mindhárman a SZMÍT tagjai) által három különböző műfaj mutatkozott be, így a közönség mindegyik rétege megtalálhatta a neki leginkább tetszőt. Talán ezért is fogadta olyan nagy érdeklődés Dráfi Emese, Póda Erzsébet és Z. Németh István bemutatkozását. Míg az első alkotó regénye a felnőttekhez – *Lányregény felnőtteknek* című könyve kapcsán –, addig a másik két szerző a gyermekközönséghez is szól. Póda Erzsébet legújabb könyvével, a *Cseperke* című mini-meseregényével jelentkezett, Z. Németh István pedig legújabb gyermekverskötetét, a *Csillag voltál álomban* címűt mutatta be. A szerzők azon kívül, hogy válaszoltak az elhangzott kérdésekre, beszéltek a műveikről, az írásról és terveikről, részleteket is felolvastak a könyveikből. Az író-olvasó találkozót kötetlen beszélgetés zárta.

Balról: Dráfi Emese, Póda Erzsébet, Z. Németh István

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Aich Péter (1942) költő, prózaíró, publicista, Pozsony
Balázs Géza (1959) festő, grafikus, Komárom
Balogh Ildikó (1964) prózaíró, Nagyöved
Buday Mária (1953) újságíró, Révkomárom
Csáky Pál (1956) író, politikus, Pozsony
Debreczeny György (1958) író, költő, Budapest
Fellinger Károly (1963) költő, Jóka
Gágyor Péter (1946) költő, író, rendező, Komárom
Haugová Milla (1942) költő, műfordító, Pozsony
Juhász Dósa János (1969) újságíró, Balogfala
Juhász Kornélia (1990) költő, Révkomárom
Kovács Kitti (1999) egyetemi hallgató, Pered
Lakatos Mihály (1964) költő, író, Budapest
Magyar Zoltán (1967) író, néprajzkutató, Nagymaros
Mihályi Molnár László (1953) költő, publicista, Szepsi
Morva Mátyás (1994) prózaíró, Ipolyság

Moyzes Ilona (Deresk, 1921 – Los Angeles, 2008) költő, író
N. Juhász Tamás (1987) irodalom- és filmkritikus, Révkomárom
Nagy Erika (1961) író, szerkesztő, Nyárasd
Petőcz András (1959) író, költő, szerkesztő, Budapest
Saitos Lajos (1947) költő, szerkesztő, Székesfehérvár
Szabó Zoltán Attila (1972) író, filmrendező, Budapest
Szomik Szilvia (1973) prózaíró, Érsekújvár
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, Dunaszerdahely
Várai Artúr (1989) képzőművész, illusztrátor, Siófok
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó
Zalaba Zsuzsa (1970) költő, prózaíró, Lajtabruck

Lapszámunkat **Szukálek Lajos** (1957) komáromi festő, grafikus műveivel illusztráltuk.

rejtvény

FELVIDÉKI KÉPZŐMŰVÉSZEK NYOLC IRÁNYBAN
 Rejtvényünkben 61 felvidéki képzőművész nevét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, egy újabb népszerű és ismert alkotó nevét. A megfejtéseket augusztus 31-ig várjuk a helyorseg@liliumaurum.sk-ra. A helyes megoldók között értékes könyvsomagot sorolunk ki. Júliusi rejtvényünk nyertese Poór Lajos (Kassa). Gratulálunk!

ÁLLÓ (Gyula)	GÁSPÁR (Péter)	NEMES (Endre)
ANGYAL (Géza)	GERŐ (Gusztáv)	PÁL (Ildikó)
BACSKAI (Béla)	GYURKOVITS (Ferenc)	PLATZNER (Tibor)
BALÁZSY (Géza)	JAKOBY (Gyula)	POLÁK (Csilla)
BARTA (Gyula)	JAKSICS (Ferenc)	RÁCZ (Noémi)
BÁRTFAY (Gyula)	JANIGA (József)	RÓNAI (Péter)
BARTUSZ (György)	KASSÁK (Lajos)	SIMON (Anikó)
BERECZ (Gyula)	KISS (Sándor)	(Staudt) CSENGELY (Mihály)
CSÁDER (László)	KOCSIS (Ernő)	SZABÓ (Gyula)
CSEH (Lajos)	KOMJÁTI (Zsolt)	SZILVA (József)
CSEMICZKY (László)	KOPÓCS (Tibor)	SZUKÁLEK (Lajos)
CSÓKA (Ferenc)	KRÓN (Jenő)	SZÓKE (Erika)
CSORDÁK (Lajos)	KUDLÁK (Lajos)	SZÚCS (Enikő)
CSÓTÓ (László)	KUTAK (Adrienn)	TABY (Ica)
DARÁZS (Rozália)	LIPCSEY (György)	TAKÁCS (János)
DOLÁN (György)	LŐRINCZ (Gyula)	TICHY (Gyula)
DÚDOR (István)	M. KISS (Márta)	TÓTH (József)
DUNCSÁK (Attila)	MAG (Gyula)	TURCSAN (László)
FARKAS (Roland)	MAYER (Éva)	VARGA (Lajos)
FECSÓ (Szilárd)	MIGLINCZI (Éva)	
GÁLY (Katalin)	NAGY (János)	

C S E N G E L Y R O D Ú D O L Á N
 K Á L O P L A T Z N E R E D Á S C
 S A K R A F A M I G L I N C Z I B
 Z H T Ó T S I Y K T Á Ő R E G H A
 Á A R R I S C A G A Á L R G A K R
 R M Á S I I Z I N N T J Y I M Á T
 A B C M B K C K S Ó A U M G N S U
 D O O A Á S S S U K R V K O A C S
 K N R L S C Ó P O K A S S Á K N Z
 I T D I Á Ű O B O R Á J Z Z S U C
 A U K K C Z Y V G Ó D L A A Ő D Á
 K M A S C S I A S N I Á E N B K R
 S T Ó E Z T V C E P L P K K I Ó E
 C K R Á S L E M C L R Á P S Á G Y
 A E L K I F E S Ó T Ó S C S E H A
 B A Á Z C S E M I C Z K Y B A T M
 B R S O L Y H C I T U R C S A N Y

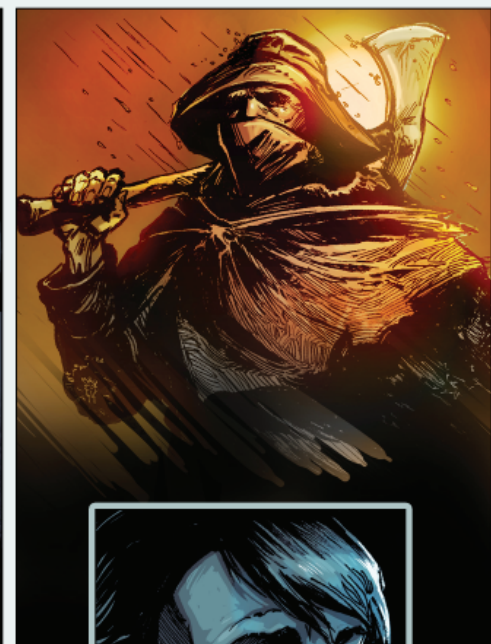
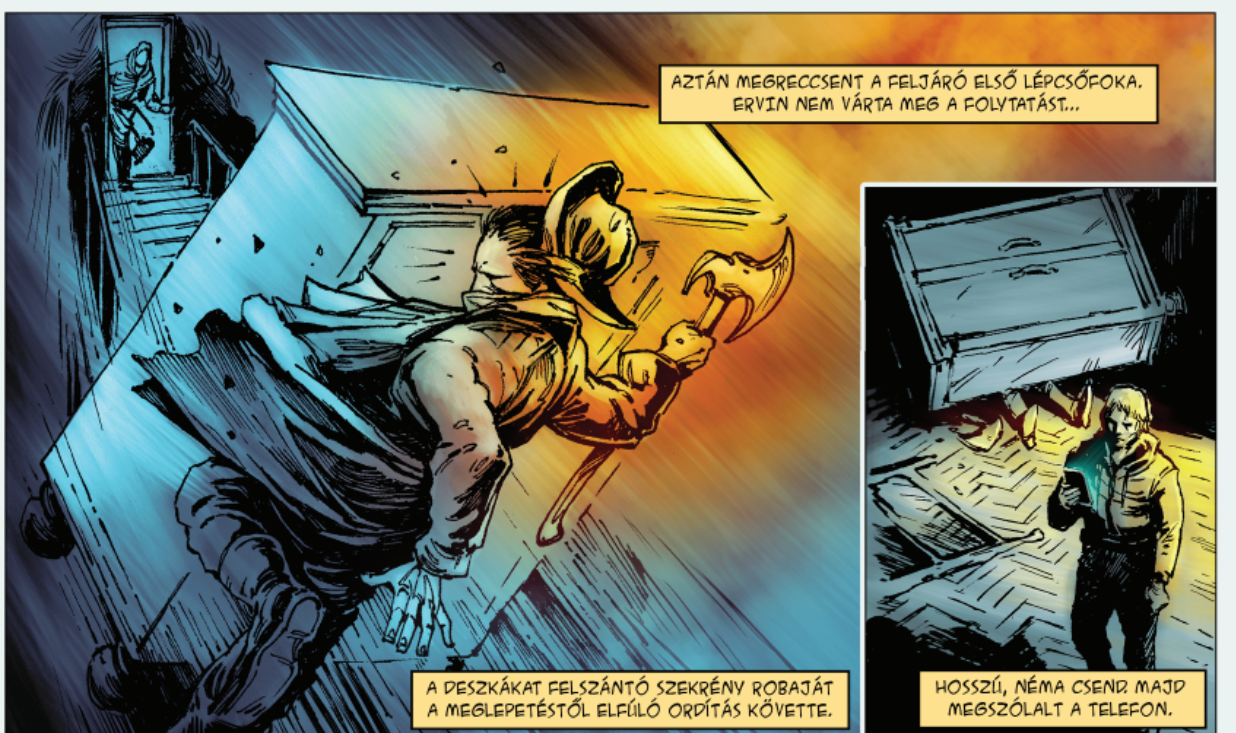
Készítette: Z. Németh István

képregény

A FOGADÁS

MORVA MÁTYÁS NOVELLÁJÁBÓL A FORGATÓKÖNYVET ÍRTA: Z. NÉMETH ISTVÁN

RAJZOLTA: VÁRAI ARTÚR

MÉG HÁROM
SÖRT
KÉRÜNK!EZEN A FÜLLEDT NYÁRI ESTÉN CSABA, ERVIN ÉS BENCE FŐLEG
LÁNYOKRÓL, MOTOROKRÓL ÉS A FOCIRÓL BESZÉLTETETT.CSAKHOGY ERVINT EGYÁLTALÁN NEM
ÉRDEKELTE, MERRE GURUL A LABDA.FIÚK,
MINDJÁRT
ITT A VIHAR.
INDULOK!ALIG TETT MEG SZÁZ LÉPÉST, AMIKOR
ÉSZREVETTE, HOGY EGY FÜRCSA ALAK
SZEGŐDÖTT A NYOMÁBA.PRÓBÁLTA ELTERELNI A GONDOLATAIT AZ
IDEGENRŐL, A KÖVETKEZŐ SARKON
BEFORDULVA MÉGIS...MIG A KULCSAI LITÁN KOTORÁSZOTT,
LOPVA KÖRBETEKINTETT.MÉG MINDIG
HALLOM A
LÉPTEIT.A MŰHELYBEN KERESETT MENEDÉKET.
HIRTELEN MEGNYIKORDULT A KAPU, ÉS...NINCS MÁS KIÚT,
CSAK A PADLÁS-
FELJÁRÓ...A VILLANYKAPCSOLÓVAL
MATAT. MEG KELL
AKADÁLYOZNOTNOM, HOGY
FELJUSSON IDE.AZTÁN MEGRECCSANT A FELJÁRÓ ELSŐ LÉPCSŐFOKA.
ERVIN NEM VÁRTA MEG A FOLYTATÁST...A DESZKÁKAT FELSZÁNTÓ SZEKRENY ROBAJÁT
A MEGLEPETÉSTŐL ELFŰLŐ ORDÍTÁS KÖVETTE.HOSSZÚ, NÉMA CSEND MAJD
MEGSZÓLALT A TELEFON.ALIGHOGY FELÉRT, HALLOTTA, HOGY
A MŰHELY AJTAJA KIVÁGÓDIK.VÉGRE, HOGY
FELVESZI VALAKI! MI A PÁLYA,
ŐRESEM? MOND, HOGY NEM
IJEDTÉL MEG A BENCÉTŐL,
MERT AKKOR ÉN NYERTEM A
FOGADÁST!